

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

KATEDRA PEDAGOGIKY

Diplomová práce

Bc. Renata Turecká

Naučné vycházky na Kladensku pro 1.stupeň základní školy

School Walks and Trips to Places of Interests in Kladno region on the
First Grade of Elementary Schools

Praha 2023

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Martin Skutil, Ph.D.

Poděkování

Velice děkuji panu Mgr. et Mgr. Martinu Skutilovi, Ph.D., za vstřícné a odborné vedení mé diplomové práce, za ochotu, cenné připomínky a podnětné rady, které mi pomohly při realizaci celé práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne

Bc. Renata Turecká

Abstrakt

Cílem mé diplomové práce je vytvořit sedm naučných vycházek na Kladensku, které mohou využít učitelé vlastivědy a přírodovědy na prvním stupni ZŠ. V teoretické části budou popsána významná historická místa Kladenska a zmíněny významné historické osobnosti. Součástí bude ukotvení tématu v RVP ZV a také teoretické vymezení tvorby pracovních listů. Vycházky a pracovní listy k nim by měly pokrývat vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, Člověk a příroda, Člověk a společnost a v neposlední řadě Člověk a zdraví. V rámci praktické části práce budou vycházky nejprve vytvořeny, následně realizovány a také reflektovány.

Klíčová slova

Naučné vycházky, historie, mladší školní věk, region Kladno

Abstract

The aim of the diploma thesis is to create seven educational school walks in Kladno area, which can be used by first grade General Science and Natural History teachers. In the theoretical part, significant historical places in Kladno area are described and famous historical figures and personalities are mentioned. Fixing the topic in the Framework Educational Programme for Basic Education is included, as well as the theoretical worksheet making delimitation. School walks and worksheet templates should cover the educational dimension of Human and World, Human and Nature, Human and Society and, not least, Human and Health. Within the practical part, school walks will initially be made and subsequently implemented and reflected.

Keywords

School Walks, history, younger school age, Kladno region

Obsah

1	ÚVOD	8
2	RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	10
3	PROJEKTOVÁ HODINA A PŘÍPRAVA PŘED VYCHÁZKOU	12
4	SPECIFIKA ŽÁKŮ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	13
5	TEORETICKÁ VÝCHODISKA PŘÍPRAVY NAUČNÉ VYCHÁZKY .	16
6	POPIS REGIONU Kladenska	18
7	HISTORIE MĚSTA Kladna	19
8	BUDOVY, STAVBY A VÝZNAMNÉ PAMÁTKY	21
8.1	ZÁMEK – ZÁDUŠNÍ UL.	21
8.2	RADNICE - NÁM. STAROSTY PAVLA.....	21
8.3	KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE - NÁM. STAROSTY PAVLA	21
8.4	MARIÁNSKÉ SOUSOŠÍ - NÁM. STAROSTY PAVLA.....	22
8.5	BUDOVA BÝVALÉ LÉKÁRNY U ČESKÉ KORUNY (NYNÍ INFOCENTRUM) - UL. T. G. MASARYKA	22
8.6	OKRESNÍ DŮM (NYNÍ STŘEDOČESKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA) - UL. GEN. Klapálka	22
8.7	POLDIHAUS - UL. JOSEFA HOFFMANN A	22
8.8	BACHROVNA – HUŤSKÁ UL.....	22
8.9	BUDOVA ZŠ Kladno – UL. CYRILA BOUDY 1188.....	22
8.10	MĚSTSKÉ DIVADLO – DIVADELNÍ UL.....	23
8.11	RODNÝ DŮM Zdeňka Millera – Bendlova ul.	23
8.12	MĚSTSKÝ STADION SLETIŠTĚ – UL. SPORTOVců.....	23
8.13	ČEZ STADION Kladno – UL. HOKEJOVÝCH LEGEND	24
8.14	SOUSOŠÍ HORNICTVÍ – NÁM. E. Beneše	24
8.15	NEMOCNICE Kladno – UL. Vančurova	25
8.16	AUTOBUSOVÉ NÁDRAŽÍ Kladno – UL. DUKELSKÝCH HRDINŮ.....	25

8.17	KLADNO NÁDRAŽÍ – UL. M. HORÁKOVÉ.....	25
9	OSOBNOSTI KLADENSKA	27
9.1	PROF. CYRIL BOUDA	27
9.2	KILIÁN IGNÁC DIENTZENHOFER.....	27
9.3	JOSEF HOFFMANN	28
9.4	JUDR. BOHUMIL HRABAL	28
9.5	MUDR. JAROSLAV HRUŠKA	29
9.6	JAROMÍR JÁGR	29
9.7	VOJTĚCH LANNA.....	29
9.8	ZDENĚK MILER.....	30
9.9	JAN VÁŇA.....	30
9.10	KARL WITTGENSTEIN.....	30
10	SYMBOLY KLADNA	31
10.1	ZNAK STATUTÁRNÍHO MĚSTA KLADNA.....	31
10.1.1	<i>Popis:</i>	31
10.1.2	<i>Historie:</i>	31
10.2	LOGO STATUTÁRNÍHO MĚSTA KLADNA.....	32
10.2.1	<i>Popis:</i>	32
10.2.2	<i>Historie:</i>	32
10.3	PRAPOR STATUTÁRNÍHO MĚSTA KLADNA	32
10.3.1	<i>Popis:</i>	33
10.3.2	<i>Historie:</i>	33
11	CÍLOVÁ MÍSTA A JEJICH HISTORIE	34
11.1	1. VYCHÁZKA – MĚSTO KLADNO	34
11.2	2. VYCHÁZKA – VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI KLADENSKA	35
11.3	3. VYCHÁZKA – OBEC LIDICE	37

11.4	4. VYCHÁZKA – HORNICKÝ SKANZEN MAYRAU	38
11.5	5. VYCHÁZKA – BUDEČ.....	39
11.6	6. VYCHÁZKA – POLDI KLADNO.....	39
11.7	7. VYCHÁZKA – VINAŘICKÁ HORA	40
12	METODIKA PŘÍPRAVY VYCHÁZEK	41
12.1	VYCHÁZKA ČÍSLO 1.....	43
12.1.1	<i>Pracovní list číslo 1 - město Kladno.....</i>	<i>46</i>
12.2	VYCHÁZKA ČÍSLO 2.....	48
12.2.1	<i>Pracovní list číslo 2 významné osobnosti Kladenska</i>	<i>52</i>
12.3	VYCHÁZKA ČÍSLO 3.....	53
12.3.1	<i>Pracovní list číslo 3 obec Lidice</i>	<i>57</i>
12.4	VYCHÁZKA ČÍSLO 4.....	59
12.4.1	<i>Pracovní list číslo 4 hornický skanzen Mayrau</i>	<i>63</i>
12.5	VYCHÁZKA ČÍSLO 5.....	64
12.5.1	<i>Pracovní list číslo 5 Budeč</i>	<i>70</i>
12.6	VYCHÁZKA ČÍSLO 6.....	72
12.6.1	<i>Pracovní list číslo 6 Poldi Kladno</i>	<i>75</i>
12.7	VYCHÁZKA ČÍSLO 7.....	76
12.7.1	<i>Pracovní list číslo 7 Vinařická hora.....</i>	<i>80</i>
13	ZÁVĚR.....	82
14	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	84
15	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	89
16	SEZNAM TABULEK	89
	PŘÍLOHY.....	I

1 ÚVOD

„V tematickém okruhu Místo, kde žijeme se žáci učí na základě poznávání nejbližšího okolí, vztahů a souvislostí v něm chápat organizaci života v rodině, ve škole, v obci, ve společnosti. Učí se do tohoto každodenního života vstupovat s vlastní aktivitou a představami, hledat nové i zajímavé věci a bezpečně se v tomto světě pohybovat. Důraz je kladen na praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků (např. v dopravní výchově). Různé činnosti a úkoly by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi“ (RVP ZV, PRAHA 2021, s. 44).

Město Kladno je známo jako průmyslové město, a to především kvůli těžbě uhlí a výrobě oceli. Přestože uhlí se zde netěží již přes dvacet let a z obrovských oceláren, které znal celý svět, zbylo jen několik malých společností, je Kladno a jeho okolí velice zajímavé a rozmanité místo se zajímavou historií. Historie je nedílnou součástí našeho života, popisuje významné události, které se v minulosti odehrály v našem regionu. Děti se s nimi seznámí v průběhu vyučovacích hodin prostřednictvím učebnice, popřípadě didaktické pomůcky či interaktivní tabule. Nemají možnost objekty (zříceniny, hrady, zámky, dochované předměty...) spatřit na vlastní oči, osahat si je, vyzkoušet. Z tohoto důvodu jsem si jako téma mé diplomové práce zvolila „Vlastivědné vycházky na Kladensku pro 1. stupeň základní školy“.

Cílem této práce je vytvořit sedm vlastivědných vycházek, které budou moci využít učitelé ve svých hodinách vlastivědy a přírodovědy. Jednotlivé vycházky jsou zaměřeny na jedno určité téma. V rámci vycházek žáci plní dané úkoly spolu s pracovním listem, který je vytvořen pro každou vlastivědnou vycházku a obsahuje otázky a úkoly vztahující se k příslušnému tématu. Pracovní listy pokrývají oblasti Člověk a jeho svět, Člověk a příroda, Člověk a společnost a Člověk a zdraví.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, na teoretickou a praktickou. V rámci teoretické části je popsán region, historie města, jeho symboly, významné památky a osobnosti Kladenska a cílová místa a jejich historie. Je zde i zmíněn rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, teoretická východiska přípravy naučné vycházky, specifika žáků mladšího školního věku a teoretická příprava projektové hodiny.

V praktické části je vytvořeno sedm vlastivědných vycházek, které byly realizovány s dětmi třetích, čtvrtých a pátých tříd. Každá vycházka obsahuje výchovně vzdělávací cíle, metody a formy výuky, učební pomůcky, popis trasy, průběh vycházky a závěrečné hodnocení. Při plnění jednotlivých úkolů žáci pracovali převážně ve skupinách, čímž posilovali kompetence k řešení problémů a zdokonalovali se v komunikačních dovednostech. Při přípravě vlastivědných vycházek a zjištění potřebných informací o daném místě, jsem využívala odbornou literaturu. Za všechny bych zde jmenovala knihy Kladensko (Krajník, Pospíšil, 1985), Kladenský tulák (Vykouk, 2020), Kladenskou přírodou po celý rok (Procházka, 2014) a Kladenské pohádky (Švorc, 2013).

Součástí diplomové práce je i obrazová dokumentace, jejíž součástí jsou fotografie z vlastivědných vycházek, historických památek z kladenského regionu a ukázky prací žáků. V dnešní době plné všech elektrotechnických vymožeností, je čím dál těžší děti zaujmout. Ráda bych v dětech prohloubila zájem o přírodu právě prostřednictvím vycházek do okolí jejich bydliště. Aby byly schopné všemi smysly poznávat rozmanitost přírody po celý rok, rozhlížely se kolem sebe, vnímaly zákonitosti a vzájemné souvislosti v přírodě, vybudovaly si citový vztah a přírodu ochraňovaly a tyto hodnoty zastávaly a předávaly po celý svůj život.

2 Rámcový vzdělávací program

V roce 2004 se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů, který se týká vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV rozdělen na devět vzdělávacích oblastí. Pro první stupeň základní školy je koncipována pouze jedna vzdělávací oblast, a to „Člověk a jeho svět“. Tato oblast zahrnuje vzdělávací oblast, která se týká člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví, bezpečí a dalších témat. Rovněž zahrnuje pohled do historie a současnosti, ale také směřuje k dovednostem pro praktický život. Vzdělávání v oblasti Člověk a jeho svět rozvíjí znalosti, vědomosti, dovednosti a zkušenosti žáků získané ve výchově v rodině a v předškolním vzdělávání.

Žáci pozorují a pojmenovávají věci, jevy a děje, jejich vzájemné souvislosti a tím si utváří prvotní a celistvý obraz okolního světa. Učí se poznávat sebe a své blízké okolí, vnímat lidi a vztahy mezi nimi, krásu lidských výtvorů a přírodních jevů, přemýšlet o nich a chránit je. Žáci se na základě poznání sami sebe, svých potřeb a světa kolem sebe, učí porozumět základním vztahům ve společnosti, způsobu současného života, jeho přednostem, problémům i ohrožení.

Žáci se při osvojování poznatků a dovedností ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, učí vyjadřovat své myšlenky, poznatky a dojmy, ale také reagovat na myšlenky, názory a podněty jiných

Pro úspěšné vzdělávání v oblasti Člověk a jeho svět je důležitý vlastní prožitek žáků, který vychází z konkrétní nebo vzorové situace, při které si žáci osvojí potřebné dovednosti, způsob jednání a rozhodování. Velkou roli hraje i osobní příklad učitelů. Propojení této vzdělávací oblasti se skutečným životem a s reálnou zkušeností žáků, je velkou pomocí ve zvládnání nových životních situací i nové role školáka. Pomáhá také při postavení mezi vrstevníky a při upevňování pracovních i režimových návyků. (RVP ZV, 2021)

„Vzdělávací oblast tak připravuje základy pro specializovanější výuku ve vzdělávacích oblastech Člověk a společnost, Člověk a příroda a ve vzdělávacím oboru Výchova ke zdraví“. (RVP ZV, 2021, s. 44)

Dle RVP ZV z roku 2021 dělíme vzdělávací obor Člověk a jeho svět do pěti tematických okruhů:

1. Místo, kde žijeme
2. Lidé kolem nás
3. Lidé a čas
4. Rozmanitost přírody
5. Člověk a jeho zdraví

Ve své diplomové práci se nejvíce zaměřuji na tematický okruh „Místo, kde žijeme“. V tomto tematickém okruhu se na základě pozorování nejbližšího okolí, vztahů a souvislostí žáci učí chápat organizaci života v rodině, ve škole, v obci a ve společnosti. Učí se hledat nové a zajímavé věci, uplatňovat vlastní představy a aktivitu v každodenním životě a bezpečně se pohybovat v tomto světě. (RVP ZV, 2021)

Důraz je kladen na praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků (např. v dopravní výchově). Různé činnosti a úkoly by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi“. (RVP ZV, 2021, s. 44)

Očekávané výstupy:

- žák na mapě vyznačí místo svého bydliště a školy
- žák začlení své město do příslušného kraje České republiky
- žák určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se zásadami bezpečného pohybu a pobytu v přírodě
- žák zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky, zajímavosti z vlastních cest
- žák zná zvláštnosti v kraji, přírodní a historické památky
- žák vyhledá informace o významných a zajímavých místech ve svém okolí a umí o nich souvisle hovořit

3 Projektová hodina a příprava před vycházkou

„Projektová výuka (učení v projektech) částečně navazuje na metodu řešení problémů, jde však v ní o problémové úlohy komplexnější, o výukové záměry a plány, které mají vždy také širší praktický dosah. Jestliže výuka zaměřená na řešení učebních problémů a úloh se uzavírá mezi stěny učebny nebo školy, učení v projektech hranice školy překračuje, a to do přírody, společenské komunity nebo do výrobního procesu. Liší se však také od vycházky, exkurze nebo od pracovní a technické výuky hlavně tím, že účastníci projektu se angažovaně začleňují do životní praxe a že za své aktivity též přebírají určitou odpovědnost. Tradiční výuka také většinou probíhá v izolovaných vyučovacích předmětech, kdežto projekty sdružují přirozenou cestou k spolupráci několik vyučovacích předmětů, neboť jejich cílem je řešit situaci ze životní reality“. (Maňák a Švec, 2003, s. 168)

Při přípravě každé naučné vycházky jsem postupovala dle níže uvedených bodů:

1. Stanovit výchovně vzdělávací cíle vycházky a výukové metody, tvorba pracovních listů
2. Vytyčit a znát přesnou trasu vycházky (projít si trasu předem bez žáků), její časovou dotaci, rozvrhnout si dobu vycházky na jednotlivé úseky (svačina, odpočinek, plnění úkolů, vypracování pracovních listů)
3. Sdělit žákům přesné informace týkající se vycházky (místo a přesná doba konání, potřebné pomůcky, vhodné oblečení, svačina a pitný režim, popřípadě zvolený dopravní prostředek)
4. Znat historii i současnost navštívených míst, provádět instruktáž a upozorňovat žáky na zajímavosti, průběžně zjišťovat pozornost dětí a kontrolovat plnění zadaných úkolů
5. Dbát na bezpečnost žáků v průběhu trvání celého projektu
6. Zhodnocení celého projektu (vyhodnocení pracovních listů, ověření získaných znalostí a splnění výchovně vzdělávacích cílů)

4 SPECIFIKA ŽÁKŮ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Období mladšího školního věku začíná nástupem do základní školy, tedy mezi šestým až sedmým rokem věku dítěte (nástup dítěte do školy je závislý na zralosti centrální nervové soustavy) a končí zhruba kolem jedenáctého roku věku dítěte (kdy u dítěte nastupují fyzické změny spojené s dospíváním).

Vágnerová (2012) rozděluje mladší školní věk na dvě fáze:

- **raný školní věk, který** trvá zhruba dva roky od nástupu dítěte do školy. V tomto období je charakteristická změna sociálního postavení i různé vývojové proměny, které se projevují především ve vztahu ke škole
- **střední školní věk, který** trvá zhruba od osmi do jedenácti let věku dítěte, tedy do doby, kdy dítě začíná dospívat a přechází na 2. stupeň základní školy. V průběhu tohoto období dochází k různým změnám, které můžeme považovat za přípravu na období dospívání

Dle Vágnerové (2012) není přechod mezi raným a středním školním věkem nijak zřejmý a není zde žádná zásadní fyzická přeměna. Změny probíhají hlavně v oblasti kognitivního rozvoje, ale nejsou tak výrazné jako v přechozích a následujících obdobích. Období mladšího školního věku se většinou charakterizuje jako období klidu, přestože vývoj trvale a plynule pokračuje. Klid a relativní vyrovnanost jsou v tomto období důležité, dítě se soustředí na svůj kognitivní vývoj, školní povinnosti a zkoumání okolního světa. Tyto faktory jsou důležité pro jeho budoucnost.

„Kdybychom chtěli celé období psychologicky smysluplně charakterizovat, patrně bychom je mohli označit jako věk střízlivého realismu. Na rozdíl od menšího dítěte, které je ve svém vnímání, myšlení i jednání hodně závislé na vlastních přáních i fantaziích, a na rozdíl od dospívajícího, pro kterého je často důležitější vědět, co by mělo být „správné“, je školák plně zaměřen na to, co je a jak to je. Chce pochopit okolní svět a věci v něm „doopravdy“. Tento charakteristický rys školního dítěte můžeme pozorovat v jeho mluvě, v kresbách, v písemných projevech, ve čtenářských zájmech i ve hře.“ (Langmeier a Krejčířová, 2006, s.118)

Langmeier a Krejčířová (2006) uvádí, že „naivní“ realismus školáka je závislý na tom, co mu autority (rodiče, učitelé, knihy) povědí. Později se ozývá blízkost dospívání

a dítě se stává kritičtější a tím i jeho přístup k okolnímu světu se stává „kriticky realistický“.

I přesto, dle Matějčka (1986), že dochází k celkovému rozvoji osobnosti a kognitivních schopností, jsou děti mladšího školního věku hravé a schopnost soustředit se na jednu věc trvá jen poměrně krátkou dobu. Děti si v tomto věku stále rády hrají, mají rády pohádky a do jisté míry podléhají vlivu jiných osob a ve svých hrách se chlapi a dívky ještě bez zábran mezi sebou mísí.

Dle Hájka a Pávkové (2007) je každé dítě jedinečnou osobností s odlišným vrozeným předpokladem. Děti vyrůstají v různých rodinách, kde na ně působí rozmanité vlivy širšího společenského prostředí. Míra i směřování vlastní aktivity jsou odlišné. Děti se setkávají s různými styly výchovy, působí na ně výchovné instituce a osobnosti pedagogů. V mladším školním věku se děti mohou značně odlišovat, a to jak v psychické, tak i v tělesné vyspělosti.

„Kromě prostředí, v němž dítě vyrůstá, má značný vliv na formování psychiky dítěte mladšího školního věku škola, která svými nároky velmi silně ovlivňuje rozumový, citový, volní, sociální i tělesný vývoj dětí“. (Hájek a Pávková, 2007, s. 26)

Dle Hájka a Pávkové (2007) je u tělesného vývoje v tomto období nápadný růst dítěte do výšky, prodlužují se dolní končetiny. Vývoj kostry není stále dokončen, formuje se páteř, srůstají kosti lopatkového a pánevního pletence, dochází ke změnám ve tvaru lebky a dalším jiným změnám. Osifikace kostí stále pokračuje. V tomto období je také znatelný vývoj trvalého chrupu. Vnitřní orgány a svalstvo zvyšují svůj objem a výkonnost. Diferenciace nervových buněk v mozkové kůře není ještě dokončena, ale stále pokračuje. Dítě potřebuje dostatečné množství odpočinku po duševní práci, protože jeho nervová soustava snadno podléhá únavě. Dítě má v tomto věku velkou potřebu pohybu a jeho pohybová koordinace, se díky zdokonalování činnosti smyslových orgánů, svalstva a vývoje kostry, zlepšuje. Rovněž se zlepšuje jemná motorika ruky. Pohyby dětí jsou v tomto věku přesnější, rychlejší, rozmanitější, vytrvalejší. Poruchy tělesného vývoje jsou důsledkem nesprávné výživy, zanedbáváním hygienické a zdravotní péče a nedostatkem všestranných podnětů hlavně v citové sféře.

Kdybychom chtěli celé mladší školní období psychologicky celkově a smysluplně vystihnout, můžeme je dle Langmeiera a Krejčířové (2006) označit jako věk střízlivého realismu. Menší dítě je ve svém vnímání, jednání a myšlení hodně závislé na svých

přáních a fantaziích, dospívající zase potřebuje vědět co je správné, na rozdíl od školáka, který se plně soustředí na to, co je a jak to je. Školák chce pochopit okolní svět včetně věcí v něm doopravdy. Tento charakteristický rys pozorujeme v mluvě, kresbách, písemných projevech, čtenářských zájmech a ve hře. Školní dítě často vyhledává naučné knihy o věcech, lidech a zemích. Rozšiřuje si tak vlastní poznání zkušenostmi, které jsou uloženy v cestopisech, v robinsonkách a indiánkách, v historických a válečných povídkách, v dobrodružných románech a v dětských encyklopediích. V knihách s technickými vynálezy se zaměřuje na realisticky provedené ilustrace. Jeho snaha o věrné napodobení úloh nebo o provedení konstrukcí, které odpovídají skutečné předloze, se projevuje i v jeho hře.

V období mladšího školního věku je nutné dbát na správný tělesný vývoj dítěte, správnou životosprávu, držení těla a dopřát dítěti dostatek pohybu a odpočinku.

5 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PŘÍPRAVY NAUČNÉ VYCHÁZKY

Vycházka je nedílnou součástí vyučování v hodinách vlastivědy. Součástí vycházky je regionální učivo, které je didaktickým prostředkem a vychází z dětem blízkého a známého prostředí.

Vycházka je většinou založena na pozorování a cvičení, díky kterému děti poznávají svou obec a její okolí. Vytváří a formuje se jejich estetické cítění, láska k domovu a vlasti. Žáci si při vycházkách osvojují kulturní chování, učí se vytrvalosti a zodpovědnosti.

Dle Fabiánkové (1996) můžeme vycházku zařadit jako motivaci na začátek tematického celku, nebo doprostřed k doplnění poznatků, ale i na závěr tematického celku k zopakování probraného učiva. Vycházka v hodinách prvouky a vlastivědy může být krátkodobým vyučováním mimo třídu, můžeme ji však spojit i do několika hodin.

Dle Doubravy (1986) působí vyučování na žáky ve třídě převážně jednostranně, protože prostředky a metody vyučování a učení jsou omezeny. Ve třídě proto mohou u žáků vznikat vjemy získané jen na základě omezeného počtu činností, jako je výklad učitele, čtení textu, čtení mapy, žáci nejsou obklopeni skutečnou krajinou, rozmanitým prostředím obce či města. Jevy, které tvoří předmět v poznávání ve vlastivědě, jsou obvykle komplexnější a variabilnější než ty, které se demonstrují a zkoušejí. Pouhé pozorování a vnímání nestačí. Žáci pomocí smyslů poznávají jen vnější stránky, nikoliv podstatu jevů. Rozhovorem s učitelem se učí oddělovat podstatné stránky od nepodstatných. Prostředí města, obce či krajiny a činnosti žáků na vycházkách působí na jejich smyslové orgány pozitivněji, než jen učení ve třídě.

Předměty, které si žáci v rámci vlastivědné vycházky prohlédnou, popřípadě osahají, na ně působí svým stářím, provedením, mohutností a tím se hluboce zapisují do jejich paměti.

Příprava vycházky je náročná, jak z hlediska odborného, tak i pedagogického. Pedagog musí mít vycházku důkladně předem připravenou, zorganizovanou a žáky musí vhodně namotivovat. Každá vycházka by měla splňovat určitá kritéria:

- Obsah vycházky (věkové a individuální zvláštnosti žáků)
- Výběr trasy dle fyzických možností žáků, časové dotace a bezpečnosti (určení stanovišť)
- Promyšlení úkolů, vytvoření pracovních listů, zaznamenávání poznámek (skupinová práce)
- Vytyčení výchovně vzdělávacích cílů a ověření jejich splnění

Úkoly, které děti budou v průběhu vycházky plnit by měly být srozumitelné, přesně formulované, přiměřeně náročné, pro děti zajímavé a motivační. Úkoly mohou děti plnit hromadně, skupinově či individuálně. Pedagog by měl dohlédnout na to, aby se na plnění úkolů podíleli všichni žáci.

Každá vycházka má své výchovně vzdělávací cíle, obsah a náplň, ale také prostředí a místo, ve kterém se koná. Ve školním vyučování má vycházka důležitou roli a nelze ji ničím nahradit.

6 POPIS REGIONU Kladenska

„Okres Kladno se rozkládá v severozápadní části Středočeského kraje, téměř na dohled od hlavního města republiky, obklopen na všech stranách jinými výraznými regiony – na východě rovinatým Mělnickem a příměstskou oblastí Prahy, okresem Praha – západ, na jihu malebným Berounskem, na západě lesnatým Rakovnickem a na severu podřipskou částí Litoměřicka“. (Krajník a Pospíšil, 1985, s. 15)

Kladno v okrese Kladno ve středních Čechách je statutární město. K datu 1.1.2023 mělo 63 382 obyvatel (MÍSTOPISY, 2023). Kladno je největším městem Středočeského kraje a třináctým největším městem České republiky. Má 6 částí (Rozdělov, Kročehlavy, Dubí, Vrapice, Hnidousy, Motyčín) a 7 katastrálních území (Kladno, Rozdělov, Kročehlavy, Dubí, Vrapice, Hnidousy, Motyčín). Jeho rozloha území je 3.714 hektarů.

Město Kladno se nachází 30 km severozápadně od Prahy. Je téměř celé obklopeno lesy (pásmo Křivoklátska a Džbánu) a je zde několik potoků (Dřetovický, Týnecký, Lidický a Rozdělovský) a rybníků (Kročehlavský, Bažantnice a Sítenský rybníček). V nedaleké obci Kamenné Žehrovice se nachází Turyňský rybník, kterému se lidově říká Záplavy. Ten po propadu části území (díky důlní činnosti), zaplavil Panskou cestu.

Na většině území města a v jeho okolí jsou ložiska černého uhlí, dnes již z velké části vytěžená. Krajina města Kladna je narušena těžbou a průmyslovou činností, která zde probíhala bezmála dvě století. Můžeme zde spatřit vysoké haldy strusky z kladenských hutí, které zarůstají rumištní a stepní vegetací a chátrající areál bývalých oceláren, který se rozkládá na velké části kladenského území.

7 HISTORIE MĚSTA KLADNA

První bezpečná písemná zmínka o Kladně pochází z počátku 14. století, kdy ves vlastnil rod Kladenských z Kladna, jenž roku 1543 vymřel "po meči" a do vlastnictví převzal Kladno rytířský rod Žďárských ze Žďáru. Za jejich vlády bylo roku 1561 povýšeno na městečko a dostalo právo používat vlastního znaku – modrého štítu s polovinou stříbrné orlice a rysem v přirozené barvě. Kladenské panství zakoupila roku 1701 Anna Marie Františka velkovévodkyně Toskánská, právě od potomků Žďárských ze Žďáru. Za nedlouho poté ho roku 1705 prodala mnišskému řádu benediktinů z Břevnovského kláštera, kteří pak Kladno vlastnili až do roku 1848. Z této doby pochází nejvýznamnější kladenské barokní památky.

Kolem poloviny 19. století se zemědělské městečko a jeho okolí rozvojem těžby uhlí a hutnictví stalo důležitou průmyslovou oblastí Čech. Od počátku 50. let devatenáctého století se město neustále rozrůstalo, a jeho rozvoj byl doprovázen přílivem pracovních sil. Během krátké doby se počet jeho obyvatel zněkolikanásobil.

Díky růstu města, který byl spojen s rozvojem jeho ekonomického potenciálu, bylo Kladno v roce 1870 povýšeno na město. V roce 1898, byl Kladnu udělen čestný titul "královské horní město" a v předvečer první světové války roku 1914 císař František Josef I. přidal do znaku města symboly hornictví (zkřížená stříbrná kladívka ovnutá zlatou stuhou). Od devadesátých let devatenáctého století začalo Kladno nabývat moderního rázu, a to výstavbou infrastruktury i řadou výstavních veřejných budov. V té době byl starosta města MUDr. Jaroslav Hruška.

Na podzim roku 1918 byl na základě zprávy z Prahy, která se týkala proklamace vzniku samostatné Československé republiky dne 28. října téhož roku ustaven na Kladně Národní výbor, v jehož čele stál MUDr. Ignác Hajn. V Kladně se shromažďovali občané, aby podpořili vznik Československé republiky. Toto shromáždění zakončilo odpor proti válce, nedostatku potravin a všeobecné bídě. Odpor projevovali občané v průběhu celého roku stávkami, protesty a tábory lidu, kde se i projevovala touha pro sebeurčení českého národa.

Rozvoj města byl zastaven až nacistickou okupací v roce 1939. Toto období však ovlivnilo vzhled města, který přetrvává dodnes. Všichni členové městského zastupitelstva byli nacisty sesazeni a uvězněni a tehdejší starosta František Pavel následně umírá. Na popud kladenského gestapa byla obec Lidice srovnána se zemí. Lidičtí muži byli

zavraždění, ženy s dětmi odvečeni do koncentračních táborů nebo k převýchově do německých rodin. Před transportem do koncentračních táborů přebývali v kapli reálného gymnázia v Kladně.

Kladenští občané se zapojili do práce odbojových složek různého politického zaměření a mnoho Kladeňáků bojovalo v zahraničních spojeneckých jednotkách za osvobození Československa. V roce 1941 se Kladno sloučilo s obcemi Rozdělov, Kročehlavy, Dříň, Dubí a Újezd a následně v roce 1950 došlo k připojení obce Vrapice a v roce 1980 i Švermov.

Komunistická totalitní moc měla vliv na poválečnou historii města Kladna. Do města se stěhovali pracovníci, kteří neměli k městu žádný vztah a bylo nutno zvýšit kapacitu ubytování, proto vznikala unifikovaná sídliště a byl záměr zlikvidovat původní zástavbu města. Ruská vojska dne 21. srpna 1968 překročila Československé hranice, takže bylo znovu okupováno i město Kladno, tentokrát vojsky sovětského imperialismu – Rudou armádou.

Během 60. a 70. let vznikly ve městě stavby pro kulturu, volný čas obyvatel a sport, nerozvíjela se však oblast infrastruktury a životního prostředí. Po sametové revoluci, v prosinci 1989 navštívil město Kladno Václav Havel a město a jeho obyvatelé se stali součástí demokratické společnosti (HISTORIE KLADNA, 2023).

8 BUDOVY, STAVBY A VÝZNAMNÉ PAMÁTKY

Město Kladno je největším městem Středočeského kraje a od roku 1878 královským horním městem. Jak uvádí Košťál a Košťálová (2012) je jeho předchozí rozvoj spojen se statutem poddanského města, které bylo v období baroka poznamenáno výraznější stavební činností. Tehdejší církevní vrchnost (břevnovští opati) pozvala do města barokního architekta Kiliána Ignáce Dienzenhofera, který zde zanechal několik stavebních perel.

Níže uvádím přehled budov, staveb a historických památek, které byly cílem naučných vycházek uvedených v této diplomové práci.

8.1 Zámek – Zádušní ul.

Původně se jednalo o tvrz, které se přezdívalo Hořejší, z které se dosud zachovalo gotické sklepení. V 60. letech 16. století zde byla v renesančním slohu vystavěna trojkřídlá patrová stavba, kterou v letech 1738-40 K. I. Dientzenhofer přestavěl na jednopatrový barokní zámek tak, jak ho dnes známe. V zámku nalezneme zámeckou kapli sv. Vavřince s freskovou výzdobou od J. K. Koláře, ve které se pořádají svatební obřady a mše, zámecká galerie města se stálou expozicí Zdeněk Miler nejen Krtek, Důlní štolu a Pracovnu břevnovského opata. V zámecké zahradě je medvědárium s dvěma medvědicemi Martou a Míšou.

8.2 Radnice - nám. Starosty Pavla

Byla postavena v letech 1897-1898 v novorenesančním slohu dle projektu Jana Vejrycha. Je ozdobena sochou rytíře od Antonína Poppa, výzdoba průčelí a obřadní síň je zdobena dle Adolfa Liebschera. Na Radnici sídlí orgán Statutárního města Kladna a Magistrátu města Kladna.

8.3 Kostel Nanebevzetí Panny Marie - nám. Starosty Pavla

V padesátých letech 14. století zde stál původně gotický kostel, který byl několikrát přestavěn do nynější podoby, kdy byla v letech 1897-1899 vystavěna trojlodní novorománská bazilika s věží dle Ludvíka Láblera. Kostel byl slavnostně vysvěcen dne 6. června 1900.

8.4 Mariánské sousoší - nám. Starosty Pavla

Na místě, kde se dnes nachází Mariánské sousoší, stával původně pranýř. Jedná se o téměř deset metrů vysoké pozdně barokní dílo sochaře J. Hiernla, které navrhnul K. I. Dientzenhofer, pod patronací břevnovského opata Benno Löbla.

8.5 Budova bývalé lékárny u České koruny (nyní Infocentrum) - ul. T. G. Masaryka

Budova byla založena v roce 1884, následně byla v roce 1891 přestavěna do novorenesanční podoby dle projektu Václava Krotkého. Je zdobena sgrafitovou výzdobou od J. Bosáčka, podle návrhu Mikoláše Alše.

8.6 Okresní dům (nyní Středočeská vědecká knihovna) - ul. Gen. Klapálka

Pozdně secesní budova podle návrhu architektů Josefa Maříka a Karla Šidlíka z let 1909-1911 s prvky české moderny. Od roku 1954 se zde nachází sídlo Středočeské vědecké knihovny.

8.7 Poldihaus - ul. Josefa Hoffmanna

Dům Poldihaus byl postaven v roce 1903 na objednávku tehdejšího generálního ředitele Pražské železářské společnosti Karla Wittgensteina, dle návrhu vídeňského architekta Josefa Hoffmanna. Dům sloužil k ubytování významných návštěv. Je to jednoduchá účelová stavba v avantgardním stylu, inspirovaná anglickou architekturou. Dům je vybaven jednotným vnitřním funkčním vybavením a je řazen mezi nejcenější památky města Kladna.

8.8 Bachrovna – Hutská ul.

Vila postavená v letech 1850-54 v anglickém novoromantismu je jednou z nestarších budov města. Na přelomu 50. a 60. let 19. století zakoupila dům Pražská železářská společnost a zařídila jej jako služební vilu báňských ředitelů.

8.9 Budova ZŠ Kladno – ul. Cyrila Boudy 1188

Škola byla zřízena 1. září 1957 jako jedenáctiletá střední škola. Studenti v té době docházeli do 19 tříd a celkový počet žáků byl 775. Po dlouhých jednáních a váhání tehdejšího školského odboru v Kladně bylo ve školním roce 1963/1964 rozhodnuto o zřízení základní školy s rozšířenou výukou cizích jazyků. Od roku 1999/2000 má

zařízení spádovou oblast a žáci zde docházejí od první třídy (Výroční zpráva o činnosti školy, 2015).

8.10 Městské divadlo – Divadelní ul.

Základní kámen kladenského divadla byl položen dne 18.10.1910, firmou Emila Hraběte, která zajišťovala stavbu divadla. Finanční prostředky vyčleněné pro stavbu kladenského divadla byly zanedlouho vyčerpány a přípravné práce zastaveny. To se změnilo v době, kdy město darovalo družstvu divadla pozemek, na kterém mělo divadlo stát. Družstvo divadla si vzalo hypotéku u Městské spořitelny a budova byla dne 12. dubna 1912 dokončena. Slavnostní otevření divadla bylo ve dnech 11. a 12. května 1912. Pro tuto příležitost napsal tehdejší primátor Jaroslav Hruška hru s názvem Znak (Historie, 2023).

8.11 Rodný dům Zdeňka Millera – Bendlova ul.

Rodný dům Zdeňka Millera stojí v Bendlově ulici více než 100 let. Český režisér a výtvarník se v něm narodil dne 21.2.1921 a žil do svých 15 let. V domě dodnes žije jeho neteř s rodinou.

8.12 Městský stadion Sletišť – ul. Sportovců

K velkému rozvoji sokolské myšlenky došlo po 1. světové válce, kdy se sokolstvo osvědčilo v československých legiích. Kladenská sokolská jednota (založená roku 1869) se v důsledku zvýšení počtu členů a k záměru pořádání prvního krajského sletu v Kladně, rozhodla vybudovat letní cvičiště. Vhodným místem pro stavbu cvičiště byl les zvaný „Hvězda“, který od řádu Benediktinů, po schválení valnou hromadou, zakoupila kladenská sokolská jednota. Les měl rozlohu 8 hektarů a koupě proběhla díky půjčce u Občanské záložny. Rozměry cvičiště byly 150 x 110 metrů, kapacita byla 3816 pro cvičence, 3600 míst na tribuně a ochozy byly pro 15000 až 23000 návštěvníků. Hlavní tribuna a hudební pavilon byly postaveny z betonu, ostatní části (pobočná tribuna, členská tribuna, stánky a šatny) byly dřevěné.

Pod hlavní tribunou se nacházely prostory pro uskladnění náradí. Cvičiště Sletišť bylo dokončeno včas a podařilo se ho odevzdat na hlavní sletové dny. Padlí členové sokola a legionáři byli v roce 1924 uctěni vysázením 200 kusů lip v areálu Sletišť. Tím vznikla lipová alej, mezi hlavním a vedlejším vchodem. Za cvičištěm byl v lese vystavěn

zábavní koutek, kde spolky pořádali své slavnosti. V roce 1926 došlo k rekonstrukci tenisových kurtů. Areál byl využíván také jako venkovní divadlo pro velké divadelní představení. V roce 1927 bylo definitivně rozhodnuto o podobě a uspořádání Sletiště. Následně byly vyzvány cvičitelské sbory k předložení návrhů na sportovní vybavení. V roce 1927 věnoval místní okrašlovací spolek 800 modřínů. V témže roce byla vyorána plocha pro lehkootletickou dráhu a vybudována doskočiště. Kolem jízdárny, cvičiště a tanečního sálu bylo zhotoveno železné zábradlí. Původní dřevěné oplocení okolo areálu Sletiště bylo nahrazeno betonovou zdí. V roce 1930 byla dokončena lehkootletická dráha a z místností pod tribunou byla vybudována restaurace. To vše bylo využito v době konání II. krajského sletu sokolů. V rámci modernizace byl doplněn dřevěný kuželník, který se nacházel za hlavní tribunou, proti restauraci.

V roce 1932 (100. leté výročí narození zakladatele sokola Dr. Miroslava Tyrše) byl postaven Tyršův památník od kladenského sochaře bratra Jaroslava Volfa. Památník byl za druhé světové války zničen nacisty. V roce 1947 byl následně obnoven a nese jména sokolů, kteří byli umučeni nacisty. V době konání XI. všesokolského sletu (rok 1948) bylo zestátněno sokolské kino a kladenská Sokolovna byla propůjčena armádě. Obě budovy se následně staly majetkem Spojených oceláren (SONP) Kladno. K jejich navrácení původním majitelům došlo po sametové revoluci, v roce 1989. Sportoviště Sletiště nebylo Sokolu navraceno. Přesto sokolové akceptují, že současný majitel město Kladno, Sletiště zrekonstruovalo a nadále slouží původním účelům – sportu, kulturním zážitkům a společenskému setkávání lidí všeho věku (Kladenské Sletiště slouží veřejnosti již sto let, 2021).

8.13 ČEZ stadion Kladno – ul. Hokejových legend

Zimní stadion pochází z roku 1949 a jedná se tak o jeden z nejstarších stadionů v České republice. O deset let později byl zastřešen a až do roku 2022 měl v podstatě stejnou podobu. Na podzim roku 2022 byl po krátké přestávce, ve které došlo k rekonstrukci střechy a k dalším úpravám, znovu otevřen.

8.14 Sousoší Hornictví – nám. E. Beneše

Jeho autorem je sochař Ladislav Novák. Na podstavci, který je rozdělen na tři části stojí dva horníci, kteří si podávají ruce. Mezi horníky je umístěn "Váňův kámen"

s černouhelnou žílou, který horník Jan Váňa vykopal dne 1.11.1846 na území kladenského katastru.

8.15 Nemocnice Kladno – ul. Vančurova

Kladenská nemocnice byla založena v roce 1903 profesorem Bohuslavem Niederle, který byl také prvním primářem oddělení chirurgie. Ve dvou pavilonech se nacházelo sedm oddělení se 60 lůžky. Ve 40. letech 20. století byla dostavěna hlavní budova nemocnice. Od 1. ledna roku 2003 je zakladatelem nemocnice Středočeský kraj. Nemocnice byla založena bez veřejné nabídky, jako akciová společnost. Její hlavní hospodářskou činností je poskytování zdravotní péče. V roce 2006 byla rekonstruována a kapacitně navýšena lůžková část nemocnice. V roce 2010 byl zahájen provoz radioterapeutického ozařovače, byl postaven domov důchodců a léčebna dlouhodobě nemocných s následnou péčí. Pavilon Centra akutní medicíny byl vystavěn v roce 2011. Všechna odborná pracoviště využívaná k příjmu nových pacientů se tak nacházejí na jednom místě. Vybavením a organizací práce je nemocnice na úrovni evropského zdravotnictví (Historie a současnost nemocnice, 2023).

8.16 Autobusové nádraží Kladno – ul. Dukelských hrdinů

Bylo vybudováno v 70. letech minulého století, a to v místech, kde býval park. Autobusové nádraží bylo postaveno pro potřeby oceláren Poldi, kde pracovalo 20 000 zaměstnanců. Autobusové nádraží je v původním stavu a v současné době se uvažuje o jeho modernizaci.

8.17 Kladno nádraží – ul. M. Horákové

Areál byl na přelomu 19. a 20. století vybudován pro společnost Buštěhradské dráhy (Bustehrader Eisenbahn Gesellschaft, BEB). K nádražní budově náleželo lokomotivní depo (dnes mimo provoz) a bytové domy pro zaměstnance. Stanice Vejhybka, původně výhybna u Přítočna a od roku 1892 stanice Kladno, byla uvedena do provozu v říjnu 1831 jako výhybna koněspřežné železnice Praha–Lány a zahrnovala skladiště uhlí a dřeva, provozní budovy a strážní domek. Spojení kolejovým trianglem na trať Kladensko-nučické dráhy bylo vybudováno v lednu 1858. Pak zde pět let fungovalo překladiště uhlí z parní železnice na koněspřežku, která jej vozila do Prahy na Brusku. K přestavění koněspřežné železnice na parostrojní provoz došlo společností Buštěhradské dráhy v roce 1863. Trať byla postupně prodloužena přes Lány (dnes

Stochov) a Chomutov do Chebu. V roce 1873 byla stanice významně rozšířena díky spojce Vejhybka (později Kladno) – Dubí (poději Kladno-Dubí). Původní objekty koněspřežné železnice byly zbořeny. Kamenné pražce koněspřežné železnice byly druhotně využity ke stavbě nákladové rampy skladiště. Výpravní budova 4. třídy s charakteristickou arkádovou římsou byla postavena dle projektu architekta Josefa Chvály v roce 1873 v souvislosti s vybudováním spojky Vejhybka (později Kladno) – Dubí (později Kladno-Dubí). Výpravní budova byla v roce 1900 rozšířena o restauraci na chomutovské straně (Železniční stanice Kladno, 2017).

9 OSOBNOSTI KLADENSKA

Dle kolektivu autorů středočeské vědecké knihovny (1998) je s Kladenskem spjato na 700 osobností. Jsou to osobnosti spojeny nejen s těžkým průmyslem, ale také ty, které tvořily kulturu a vědomostní potenciál města.

Pro naučné vycházky jsem vybrala některé z nich. Do tohoto výběru jsem zařadila osobnosti z oblasti průmyslové, kulturní, umělecké, sportovní a z oblasti výstavby. Život těchto osobností je spjat narozením, úmrtím nebo působením s městem Kladnem.

9.1 prof. Cyril Bouda

* 14. 11. 1901 Kladno, † 29. 8. 1984 Praha

Významný český malíř, grafik a ilustrátor, profesor Pedagogické fakulty UK v Praze. Zabýval se volnou grafikou a knižními ilustracemi, je autorem poštovních známek, exlibris, návrhů na knižní vazbu, divadelních výprav, barevných oken, návrhů na gobelíny. Celý svůj život ilustroval knihy. Jednalo se nejčastěji o pohádky, české pověsti, humoristické a historické knihy (Pražské legendy Františka Langera, Staré pověsti pražské Václava Cibuly nebo Kocourkov). Jeho ilustrace se také objevily v pohádce Hrnečku, vař z roku 1953. Cyril Bouda ovládal několik grafických technik (dřevoryt, mědiryt, lept a litografii). Kladenský rodák, který většinu života prožil v Praze. Oba jeho rodič byli výtvarníci. Dne 24. 11. 1974 byl jmenován čestným občanem města Kladna.

9.2 Kilián Ignác Dientzenhofer

* 1. 9. 1689 Praha, † 18. 12. 1751 Praha

Český stavitel, architekt a projektant německého původu. Spolu se Santinim nejvýznamnější architekt a stavitel baroka v Čechách. V Kladně se podílel na několika významných stavbách (kladenský zámek, Mariánské sousoší, Floriánská kaple). Syn stavitele Kryštofa Dientzenhofera u nějž se zřejmě vyučil stavitelskému řemeslu. Po roce 1708 odešel na zkušenou do Vídně, Itálie, Francie a Anglie, odkud se koncem roku 1714 se vrátil do Čech. Zde po smrti svého otce převzal v roce 1722 rodinný podnik a o 3 roky později byl již velmi známým a váženým stavitelem. Své stavby nejen navrhoval, financoval, ale sám na ně dohlížel jako stavbyvedoucí. Jako stavitel se zabýval především církevní architekturou a jeho stavby patřily k největším a nejvýznamnějším. V roce 1730

byl jmenován dvorním zednickým mistrem a v roce 1737 se stal vrchním fortifikačním stavitelem.

9.3 Josef Hoffmann

* 15. 12. 1870 Brtnice, † 7. 5. 1956 Vídeň (Rakousko)

Rakouský architekt a designér. Vystudoval Vídeňskou akademii výtvarných umění pod vedením Otto Wagnera. Společně s ním, Gustavem Klimtem, Josephem Maria Olbrichem a Kolomanem Moserem založil uměleckou skupinu Wiener Sezession. Byl jedním ze zakladatelů uměleckořemeslné dílny Wiener Werkstätte a rakouského Werkbundu. Autor slavného sanatoria Purkersdorf u Vídně a palác Stoclet v Bruselu, řady luxusních vídeňských vil a uměleckořemeslných výrobků (nábytku, nádobí, příborů atd.). V červnu 2009 zapsalo UNESCO bruselský palác Stocklet na seznam světového kulturního dědictví. Jediné realizované stavby z rané tvorby tohoto umělce v Čechách se nacházejí v Kladně. Jedná se o Dům hostí Poldiny hutě (Poldihaus), vilu ředitele Hatlanka a pravou vstupní budovu do areálu Poldi.

9.4 JUDr. Bohumil Hrabal

* 28. 3. 1914 Brno, † 3. 2. 1997 Praha

Významný český spisovatel, rozený jako Bohumil František Kilian, se narodil svobodné matce. Nejprve ho vychovávala babička a později maminka, která se provdala za Františka Hrabala. Ten Bohumila adoptuje a dává mu své příjmení. Poté se celá rodina přestěhuje do Polné, kde Hrabalův otec pracuje jako účetní a posléze i jako správce pivovaru. V Polné Bohumil Hrabal absolvuje základní školu a reálné gymnázium. Škola ho však moc nezajímá, raději se toulá a pozoruje okolí a naslouchá vyprávění lidí. Přesto vystuduje právnickou fakultu v Praze. Po jejím ukončení vykonává různá povolání (výpravčí ČSD, pojišťovací agent, dělník v POLDI Kladno, balíč papíru a kulisák). Z těchto profesí pak čerpá při psaní svých knih (Skřivánci na niti, Krásná Poldi, Jarmilka). Po roce 1968 mu je zakázáno publikovat, a tak díla vychází v samizdatu, nebo v cizině. To se v roce 1975 změní a on smí opět volně tvořit a vydávat knihy. Část jeho díla se stala předlohou pro filmové zpracování (Slavnosti sněženek; Ostře sledované vlaky). Jeho dílo podstatně ovlivnilo vývoj české prózy jak stylově, tak tematicky.

9.5 MUDr. Jaroslav Hruška

* 5. 10. 1847 Solnice, † 9. 6. 1930 Kladno

Lékař, básník, starosta, spisovatel a dramatik. Zasloužil se o rozvoj města Kladna. V Hradci Králové absolvoval střední školu, po které odešel do Prahy na lékařskou fakultu. V roce 1872 se stal doktorem medicíny a chirurgie. Bratrská hornická pokladna Pražské železářské společnosti v Kladně vyhlásila konkurz, který vyhrál. Ihned se v průmyslovém městě zapojil do společenského života a v roce 1889 se stává starostou. V této funkci zůstává s tříletou přestávkou až do roku 1918. Díky němu se z malého bezvýznamného hornického městečka stává vzkvétající město, které má dostatek pitné vody a elektrické osvětlení. Zřízena byla i kanalizace a byly vydlážděny chodníky. Zasloužil se o výstavbu nemocnice, reálky, nové radnice, městské spořitelny, průmyslové školy nebo knihovny. Byl také činný na literárním poli, během svého života vydal několik veršovaných i prozaických děl. U příležitosti otevření kladenského divadla napsal hru Znak (Osobnosti města Kladna: Jaroslav Hruška, 2019).

9.6 Jaromír Jágr

* 15. 2. 1972 Kladno

Známý světový hokejista, odchovanec zdejšího hokejového oddílu Poldi závodu Kladno, pozdější hráč Poldi Kladno. Působil v kanadsko – americké NHL, je dvojnásobným vítězem nejprestižnější světové týmové hokejové trofeje Stanley Cup, pětinásobným držitelem Art Ross Trophy jako nejlepší hráč NHL, držitel Hart Trophy z roku 1999 pro nejužitečnějšího hráče této soutěže a dvojnásobným držitelem Lester B. Person Award jako nejlepší hráč NHL podle hlasování hráčů. Člen zlatého olympijského týmu České republiky z japonského Nagana. Dne 21. 4. 1998 mu bylo uděleno čestné občanství města Kladna.

9.7 Vojtěch Lanna

* 23. 4. 1805 České Budějovice, † 15. 1. 1866 Praha

Průmyslník a podnikatel. Na podnět významného nálezce kladenského uhlí Jana Váni přišel roku 1846 na Kladno, kde se svými společníky bratry Kleinovými v roce 1848 založil Kladenské kamenouhelné těžárstvo a v roce 1854 Vojtěšskou huť. O tři roky později pak založil Pražsko-železářskou společnost. Vybudoval Buštěhradskou dráhu.

Zásadním způsobem ovlivnil rozvoj průmyslu, stavitelství a přepravních cest v části monarchie v polovině 19. století.

9.8 Zdeněk Miler

* 21.2.1921 Kladno, † 30. 11. 2011 Nová Ves pod Pleší

Ilustrátor, scénárista a režisér. Studoval na Grafické škole a Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Pracoval ve zlínských filmových ateliérech a později ve studiu "Bratři v triku". V roce 1957 natočil první film O krtkovi. Následovaly další pohádky Kubula a Kuba Kubikula, Štěňátko, Cvrček nebo Sametka. Řada z nich se stala podkladem pro knižní vydání, která sám ilustroval. Získal mnoho významných ocenění na mezinárodních i domácích filmových festivalech.

9.9 Jan Váňa

* 2. 6. 1811 Felbabka, + 27. 6. 1864 Praha

Geolog a podnikatel. Ve 40. letech 19. století byl povolán podnikatelem V. Novotným do Kladna, v jehož službách začal v březnu 1846 bezvýsledně hloubit důl v místech dnešních kladenských hutí. Následně převzal dílo od sousedního těžaře z Buštěhradu. Dne 1. 11. 1846 v hloubce 22,7 m narazil na uhelnou sloj. Tento důl byl prvním uhelným dolem, otevřeným v katastru obce Kladno.

9.10 Karl Wittgenstein

* 8. 4. 1847 Gohlis u Lipska, † 20. 1. 1913 Vídeň

Podnikatel a manažer v hutním průmyslu. V roce 1886 spolupracoval na vytvoření všeobecného železářského kartelu v Rakousku-Uhersku a o tři roky později založil na Kladně novou ocelárnu, které dal na počest své manželky název Poldina hut'. Zde působil až do roku 1898, poté odchází na odpočinek do Vídně.

10 SYMBOLY KLADNA

10.1 Znak Statutárního města Kladna

Obrázek 1 - Znak města

10.1.1 Popis:

Znak Statutárního města Kladna tvoří modrý rozpoltný štít, v jehož pravém poli je polovina stříbrné orlice se zlatou zbrojí, červeným jazykem a zlatým půlměsícem, zakončeným jetelovým trojlístkem na hrudi. V levém poli je vzpřímený rys přirozené barvy s červeným jazykem a dvě zkřížená hornická kladívka, která jsou ovinutá zlatou stužkou a položena nad oběma figurami.

10.1.2 Historie:

Jiřík Žďárský ze Žďáru se zasloužil o to, že městečko dostalo privilegiem z 22. prosince 1561 od krále Ferdinanda I. znak s motivem pravé poloviny orlice z erbu rodu Žďárských a vztyčeného celého rysa na polceném modrém štítě. Dalším privilegiem z 5. srpna 1914 vydaným císařem Františkem Josefem I. byla ke stávajícímu motivu přiřazena zkřížená hornická kladiva. Takto byl používán až do roku 1961, kdy byla Městským národním výborem do znaku přidána pěticípá hvězda komunismu. Tato poslední verze nebyla nikdy oficiální. V roce 1990 se město vrátilo k užívání platné podoby znaku z roku 1914, což bylo v roce 1997 projednáno na jednání podvýboru pro heraldiku Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a následně potvrzeno na zasedání Zastupitelstva města Kladna (SYMBOLY KLADNA, 2023).

10.2 Logo Statutárního města Kladna

Obrázek 2 - Logo města

10.2.1 Popis:

Logotyp je tvořen grafickou částí (značkou) a textovou částí (typografií). Tyto dvě části vytvářejí jednotný a nedělitelný celek, barevnost je úzce spjata s historickými barvami města. Bílá a modrá jsou tradičními barvami města Kladna. Tvaroslovím logotyp navazuje na moderní estetickou tradici města Kladna. Typografie logotypu se odkazuje k písmovým realizacím moderny. Naopak grafická část odráží současné komunikační trend upomínkou na „smajlíka“, který je typický pro informační technologie. Ikona kladné emoce se stává i ikonou města „Kladno s úsměvem“.

10.2.2 Historie:

Logo Statutárního města Kladna bylo navrženo produkčním a animačním studiem KLUCIvespolek, které statutární město Kladno užívá od roku 2004. V roce 2010 prošlo logo barevným faceliftem (SYMBOLY KLADNA, 2023).

10.3 Prapor Statutárního města Kladna

Obrázek 3 - Prapor města

10.3.1 Popis:

List tvoří dva svislé pruhy, bílý a modrý. V modrém pruhu je půl bílé orlice se žlutou zbrojí s červeným jazykem a žlutým jetelovým perizoniem, který přiléhá k bílému pruhu. V bílém pruhu je rys ve skoku, který se dotýká předníma nohama modrého pruhu. V horní části listu jsou bílá zkřížená hornická kladívka převázaná žlutou stuhou. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

10.3.2 Historie:

Tehdejší předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Václav Klaus, udělil městu Kladnu prapor, a to dopisem ze dne 14. srpna 2001. K udělení došlo na návrh města Kladna, po projednání v podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR (SYMBOLY KLADNA, 2023).

11 CÍLOVÁ MÍSTA A JEJICH HISTORIE

11.1 1. vycházka – město Kladno

Magistrát – Budova radnice byla vystavěna v novorenesančním slohu v letech 1897–1898 dle projektu architekta Jana Bedřicha Vejrycha. Na její střeše se nachází socha rytíře, kterou zhotovil sochař Antonín Popp. Průčelí radnice a obřadní síň jsou zdobeny malbami od Adolfa Liebschera. Jeho umělecké dílo je rozděleno na tři části a znázorňuje alegorii hornictví a hutnictví. V budově se v současné době nachází radnice a magistrát města Kladna.

Středočeská vědecká knihovna v Kladně – sídlí v budově bývalého okresního domu, který byl postaven v letech 1909–1910, pro okresní zastupitelstvo dle návrhu architektů Karla Šidlíka a Josefa Maříka. Stavbu provedl kladenský stavitel Antonín Procházka. Od roku 1954 zde sídlí středočeská vědecká knihovna, která je dnes chráněnou kulturní památkou.

Městské divadlo Kladno – Divadlo stojí ve Dvořákových sadech a vchodem je orientované na jihozápad do přilehlé ulice J. Hory. Má obdélný půdorys s vystupující zadní částí pozdějšího přístavku a kryje jej sedlová střecha. Hlavním modelačním motivem vstupního pětiosého průčelí je segmentová stupňovitá střední část, která svým tvarem sleduje hlediště a je sevřená dvěma postranními rizality s hlavními schodišti budovy. Rizality kryjí výrazné valbové štíšky, které nejsou závislé na hlavní budově. Tvar závěru hlediště opisují i oblá nároží hlavního průčelí budovy. Nejnižší stupeň střední segmentové části tvoří hmota vestibulu se třemi vchody, další pak otevřená terasa a nejvyšší stupeň trojúhelníkový štít – atika, na kterém se soustředila hlavní dekorativní výzdoba fasády. Na jejích stupních jsou osazena válcovitá akrotéria a na přední straně v profilovaných štukových rámcích secesní múzy a mezi nimi je znak města Kladna. Múza napravo má položenou ruku na divadelní masce, múza nalevo třímá v rukou lyru. Motiv masek se objevuje také v trojúhelníkových suprafenestrách završujících velká vertikální okna rizalitů. Výrazným modelačním prvkem fasády jsou štukové profilované rámce zdůrazňující téměř všechny otvory hlavní fasády. Boční nároží nesou na úrovni druhého patra stylizované dekorativní motivy květinových váz, na úrovni přízemí nároží prolamují tři malá vertikální okénka. Součástí hlavního průčelí jsou i kovové kandelábry, které stojí v krajních osách střední části fasády. Šestnáctiosá boční jižní fasáda je modelována pouze dvěma rizality, přičemž východní rozměrnější zdůrazňující vnitřní přechod mezi jevištěm a hledištěm završuje trojúhelníkový štít. Mezi rizality se nachází

schodiště postranního vchodu se zděným stupňovitým zábradlím. Ve výzdobě fasády se opakuje motiv použitý také na vstupní fasádě, jednoduché profilované štukové rámce rámuující otvory fasády. Podobu zadní fasády divadla tvoří především dodatečné několikanásobné pozdější přístavby divadla. Poněkud honosnější je další vedlejší fasáda obrácená na jihovýchod do přilehlé Divadelní ulice. Zde průčelí mezi rizality rozšiřuje lodžie kryjící postranní vchod divadla, jejíž stříšku podpírají obdélné sloupy s dekorativně zvýrazněnými hlavicemi. Hlavní vstup divadla vede do obloukového vestibulu, jehož rohy vyplňují trojboké dřevěné pokladny s původní dekorativní výzdobou. Z vestibulu vedou dva vchody do přilehlých kuloárů, opisujících tvar hlediště. Z kuloáru v přízemí lze vstoupit na hlavní schodiště vedoucí do kuloáru v patře obsluhující balkon hlediště. Hlediště má obdélný tvar se segmentovou zadní částí. Interiér hlediště završuje zavěšený strop se štukovým podhledem zdůrazňující tvar půdorysu jeviště. Oponu nazvanou „Práce, spořivost, věda a umění“, jejímž autorem byl Josef Wenig, dostalo divadlo v roce 1929 od Městské spořitelny. Její podoba zachycuje kromě postav symbolizujících její název také městské motivy (kladenské hutě, novou budovu spořitelny, Mariánské sousoší a rytíře z kladenské radnice). V létě 2011 byla kvůli havarijnímu stavu uzavřena historická budova divadla. Na konci roku 2012 byla zahájena náročná rekonstrukce podle projektu akad. arch. Davida Vávry. Zkušební provoz byl zahájen v dubnu 2016 a slavnostní znovuotevření divadelní budovy pak proběhlo v září 2016 (O DIVADLE, 2023).

11.2 2. vycházka – významné osobnosti Kladenska

Rodný dům Zdeňka Millera – dům se nachází v Bendlově ulici, číslo popisné 1763. U příležitosti šedesátých narozenin postavy Krtečka byla zde dne 27.6.2017 odhalena pamětní deska Zdeňka Millera. V domě dodnes žijí jeho příbuzní.

Zimní stadion ČEZ – budova zimního stadionu pochází z roku 1949. Jedná se o jeden z nejstarších zimních stadionů v České republice. V roce 1959 byl zastřešen. Od roku 2020 zde probíhala rozsáhlá rekonstrukce, která trvala 1,5 roku. Dokončena byla na podzim v roce 2022. V rámci této rekonstrukce dostal stadion novou střechu, opláštění, zateplení, vzduchotechniku, prostory pro VIP návštěvy, nová okna a dveře a novou tribunu pro novináře. Nově byly vybudovány prostory pokladen, obchodu pro fanoušky a výtahy v administrativních budovách. Vlastníkem zimního stadionu je statutární město Kladno, jeho kapacita je 5200 diváků a hlavní hrací plocha je 1547 metrů čtverečních.

V současné době je využíván kladenským klubem s názvem Rytíři Kladno, jehož vlastníkem je Jaromír Jágr.

Sousoší hornictví – jedná se o bronzové sousoší jehož autorem je sochař Ladislav Novák. Sousoší tvoří podstavec, který je rozdělen na tři části. Na okrajových částech stojí dva horníci, kteří si podávají ruce. Na prostředním podstavci je Váňův kámen s černouhelnou žilou. Tento kámen vykopal dne 1.11.1846 Josef Váňa v katastru Kladno – Dříň. Jedná se první nález mocnější sloje na Kladensku (kámen měl původně čtyři tuny, nyní je ho zhruba třetina). Na sousoší je kromě názvu uvedeno několik letopočtů (1846 – objev uhelné sloje, 1854 – první osazení Váňova kamene a 1954 - instalace bronzového sousoší), které se pojí s kamenem a sousoším. Sousoší se nachází na náměstí Edvarda Beneše v parku u budovy kladenského gymnázia.

Kladenský zámek – dle Košťála a Košťálové (2012) byla původně na místě dnešního kladenského zámku Hořejší tvrz, která vznikla až na konci 14. století za tehdejšího vlastníka Přecha Kladenského z Kladna. Větev Kladenských vymřela v roce 1543 a tvrz získává Jiří Žďárský ze Žďáru a hned v letech 1540 až 1566 ji nahrazuje novostavbou renesančního zámku se zahradou. Žďárští zámek nadále rozšiřují až do roku 1670, kdy jejich větev vymírá. Přechodně se o zámek stará rod Martinců a v roce 1693 jej získává hrabě Karel Benedikt z Lamberka. Anna Marie Toskánská, která sídlí na zámku nedaleko Kladna v Buštěhradě, zámek kupuje a o čtyři roky později ho získává břevnovsko – broumovské opatství. V roce 1723 zahajuje opat Otmar Zinke obnovu zámku, a to v barokním slohu, pod vedením architekta Kiliána Ignáce Dienzenhofera. Karel Kovář nově vymalovává interiéry zámku a celá stavba je dokončena v roce 1750. Až do roku 1993 zámek slouží jako letní sídlo břevnovsko – broumovským opatům a pak ho kupuje město Kladno, které je vlastníkem doposud.

„Kladenský zámek je trojkřídlá jednopatrová budova na půdorysu písmene „U“, uzavírající směrem k městu nevelký čestný dvůr. Ze čtvrté strany areál ukončuje piliřový plot s tepanými mřížovými poli a branou vjezdu“. (Košťál, Košťálová, 2012, s. 104)

„Zámek je ze dvou stran obklopen velmi dobře udržovaným a zdí ohrazeným anglickým parkem s několika menšími zahradními objekty vyhlídkových altánků, a dále vloženým ohrazeným areálem medvědária a letní scénou“. (Košťál, Košťálová, 2012, s. 105)

11.3 3. vycházka – obec Lidice

Památník Lidice – Je připomínkou vyhlazení obce Lidice a trvalou vzpomínkou na utrpení jejích občanů, kteří se dne 10. června 1942 stali obětí nacistického násilí. Jméno Lidice se stalo celosvětovým symbolem válečných zločinů. Dne 3. března 1962 se stal areál kulturní památkou a dne 16. srpna 1995 byl nařízením vlády prohlášen za národní kulturní památku. Dne 3. června 1945 odhalili vojáci Rudé armády pomník, který byl postaven na území bývalé obce u hrobu lidických mužů. A to je první připomínka lidické tragédie. První muzeum bylo otevřeno počátkem padesátých let. V roce 1962 při příležitosti 20. výročí lidické tragédie bylo uvedeno do provozu nové muzeum, které bylo postaveno podle projektu architekta Františka Marka. V červnu 1955 byl do areálu památníku začleněn Sad míru a přátelství. Jeho vznik inicioval anglický lékař Sir Barnetta Strosse a bylo do něj darováno 29 tisíc keřů růží z 32 zemí světa. Růže se tak stala symbolem nových Lidic. Stěžejním dílem osazeným na pietním území je pomník 82 lidických dětí, které zahynuly v plynových vozech v Chelmnu. Autorkou tohoto pomníku je akademická sochařka Marie Uchytlová, která jej věnovala všem dětským obětem 2. světové války. První sochy tohoto sousoší byly umístěny na pietním území již v roce 1995 a kompletně byl pomník dokončen v roce 2000. V areálu najdeme také sochu truchlící ženy u hrobu lidických mužů a sochu matky s dítětem u základů původní školy. Obě díla byla vytvořena akademickým sochařem Bedřichem Stefanem. U základů bývalého kostela nalezneme sochu ženy, chránící si obličej před plameny, která pochází z dílny profesora Karla Lidického. V Růžovém sadu je umístěno sousoší chlapce s děvčetem, které nese název Mír. Autorem tohoto díla je sochař Karel Hladík. V roce 1967 u příležitosti 25. výročí vyhlazení Lidic vystoupil Sir Barnett Stross s výzvou k umělcům celého světa, aby svými díly přispěli k založení Lidické sbírky. Sbírkou v současné době obsahuje díla moderního výtvarného umění. Novodobá historie památníku započala v roce 2001, kdy Ministerstvo kultury zřídilo ke dni 31. prosince 2000 příspěvkovou organizaci Památník Lidice, jejíž prioritou bylo obnovení péče o historické objekty a areál národní kulturní památky, která byla dříve zanedbávána. V roce 2003 byl tak obnoven Růžový sad a proběhla rekonstrukce Lidické galerie, kam byla po dokončení přemístěna Lidická sbírka moderního umění. V červnu téhož roku se do památníku opět vrátila Mezinárodní dětská výtvarná výstava Lidice, která se každoročně koná v prostorách Lidické galerie. V roce 2004 byla upravena zahrada přiléhající ke galerii, která byla zpřístupněna veřejnosti. Ve stejném roce došlo v areálu

muzea k obnově Aleje Dr. Sira Barnetta Strosse. U příležitosti 64. výročí lidické tragédie v červnu 2006 byla ve zrekonstruované budově muzea otevřena multimediální expozice s názvem „A nevinní byli vinni...“. V dubnu 2008 proběhla rekonstrukce objektu Pod Tribunou, kde byly posléze otevřeny badatelna a vzdělávací středisko pro mládež. V současnosti byl zakoupen původní rodinný dům přiléhající k objektu galerie, aby v něm mohla být zřízena expozice o budování nových Lidic a jejich poválečné bytové kultuře (PAMÁTNÍK A PIETNÍ ÚZEMÍ, 2015).

Zločin spáchaný na lidických dětech hluboce zasáhl akademickou sochařku prof. Marii Uchytilovou, která se v roce 1969 rozhodla vytvořit bronzové sousoší lidických dětí. Toto sousoší bylo vnímáno jako Pomník dětským obětem války. Vytvoření dvaosmdesáti dětských soch v nadživotní velikosti jí trvalo téměř dvacet let. Její ateliér, ve kterém sousoší tvořila, za tu dobu navštívily desetitisíce lidí z celého světa. Pomník oslovil každého, kdo ho spatřil, a tak lidé začali sbírat finanční prostředky na jeho realizaci. V březnu 1989 dokončila autorka sádrovou předlohu, avšak z vybraných finančních darů nikdy nic nedostala. První tři bronzové sochy tak tak financovala ze svých vlastních úspor. Na podzim roku 1989 náhle umírá. Své životní dílo tak spatřila umístěné v Lidicích jen ve své vlastní představě. Od roku 1990 pokračovali v úsilí o odlití památníku do bronzu její manžel Jiří V. Hampl, její dcera Sylvia Klánová, paní Anna Nešporová z Lidic a spolky v Praze a v Plzni za tímto účelem založené. Na jaře 1995 byla na určeném místě zhotovena betonová podstava, která byla obložena žulovými deskami. Následně na ni bylo umístěno 30 dětí v bronzové podobě. Od léta 1996 se s různým časovým odstupem instalovaly další sochy. Posledních 7 bylo odhaleno v roce 2000. V současnosti se sousoší skládá ze 42 dívek a 40 chlapců zavražděných v roce 1942 (Pomník dětským obětem války, 2015).

11.4 4. vycházka – hornický skanzen Mayrau

Hornický skanzen Mayrau ve Vinařicích se nachází v dochovaném areálu černouhelného dolu. V Kladensko-rakovnické černouhelné pánvi probíhala těžba více jak 200 let a skanzen je jediným unikátně dochovaným a veřejnosti přístupným areálem na Kladensku.

Pražská železářská společnost začala s hloubením jámy Mayrau v roce 1874, do konečných 527 metrů byla dohloubena v roce 1877. Jáma měla neobvyklý kruhový profil. Tento způsob hloubení a řadu dalších zlepšovacích návrhů vymyslel závodní dolu

Ing. Jan Karlík, který se proslavil zejména vynálezem tachografu. V roce 1887 byla o padesát metrů dále vyhloubena jáma Robert. Firma Ringhoffer instalovala na jámu v roce 1905 parní těžní stroj. Tento stroj je dodnes funkční. Těžba byla v dole Mayrau ukončena v roce 1997 a v následujícím roce byly obě jámy zasypány. Za dobu 120 let důlní činnosti zde bylo vytěženo 34 milionů tun uhlí. V roce 1994 vznikl v areálu dolu skanzen, který je přístupný s průvodci. Velkou část průvodců tvoří bývalí důlní pracovníci. Prohlídka se odehrává v modelu posledního pracovního dne. Ukázkou techniky dobývání uhlí umožňuje simulované důlní pracoviště vytvořené ve štole Homole. Ve skanzenu se také pořádají výstavy, vzdělávací, kulturní a společenské akce. Areál je díky ojedinělé atmosféře častým cílem filmařů z České republiky i zahraničí (O SKANZENU, 2023).

11.5 5. vycházka – Budeč

Za jeden ze symbolů české státnosti považujeme hradiště Budeč, které stojí na návrší nad obcí Zákolany. Osídlení tohoto místa již v pozdní době bronzové a na počátku starší doby železné (8. - 6. stol. př. n. l.) prokázali archeologové. Ve druhé polovině 9. století našeho letopočtu si zde zbudovali své hradiště Přemyslovci a Budeč patřila k centrálním hradům jejich středočeské domény. Po roce 895 zde nechal kníže Spytihněv I. postavit rotundu sv. Petra, v níž se podle svatováclavských legend učil knihám latinským mladý knězic Václav, pozdější světec a patron české země. K původní předrománské lodi byla ve 12. století přistavěna románská věž a bylo také rozšířeno svatopetrské zasvěcení i o sv. Pavla. Kolem roku 1585 bylo k lodi připojeno obdélné kněžiště a v 17. století sakristie. Nejstarší stojící stavbou v České republice je hlavní chrámová loď Spytihněvovy stavby, která ale přestála stavební úpravy v neporušeném stavu (BUDEČ, 2023).

11.6 6. vycházka – Poldi Kladno

„Před sto lety byla v Kladně zahájena výroba ušlechtilých ocelí, které s tradičním firemním označením POLDI a znakem ženské hlavy vstoupily do povědomí spotřebitelů ve všech hlavních průmyslových odvětvích naší vlasti a ve více než 40 zemích Evropy, Afriky, Asie, Severní a Jižní Ameriky, kam jsou vyváženy. Bez nich by nebylo pokroku v československém průmyslu, neboť speciální konstrukční oceli POLDI jsou v mnoha případech základem pro výrobu špičkových strojů a zařízení. Kvalita nástrojových ocelí POLDI ovlivňuje výkonnost a životnost obráběcích a vrtacích nástrojů. Neméně

významnou úlohu plní korozivzdorné oceli POLDI, a to zejména v textilním a potravinářském průmyslu i ve zdravotnictví. Roku 1889 založil v sousedství Vojtěšské huti na Kladně vídeňský podnikatel a ředitel Pražské železářské společnosti Karl Wittgenstein speciální ocelárnu. Na počest jeho manželky Leopoldiny dostal podnik jméno Poldina huť a později, v roce 1893, si nechal podnik registrovat ochrannou známku s profilem hlavy paní Leopoldiny (Poldi)“. (autorský kolektiv, 1989, s. 10)

Společnost POLDI vyrábí klikové hřídele a letecké zalomené hřídele, které již v roce 1938 vyváží do 39 zemí světa, a to až do roku 1992. V roce 1992 dochází k vyčlenění dceřiné společnosti s názvem STROJÍRNY POLDI, spol. s r.o., která přebírá výrobu a původní POLDI a.s. v podstatě zaniká. STROJÍRNY POLDI, spol. s r.o. fungují dodnes.

11.7 7. vycházka – Vinařická hora

Vinařická hora, která měří 413 metrů, se nachází kilometr severně od Vinařic. Na východní straně vrchol nevýrazně vystupuje z rozsáhlé plošiny zvané *Rovina*, směrem k západu a severu svahy spadají zhruba o 140 m do údolí, ve kterém se nachází Knovízský potok. Vinařická hora je pozůstatkem třetihorního stratovulkánu. Těleso sopky je tvořeno střídavě uloženými vrstvami čediče, utuhlé lávy a vyvrženého popela. Můžeme zde spatřit opuštěné lomy, v nichž od 19. století do osmdesátých let 20. století probíhala těžba. Západní, severní a jižní úbočí vrchu je chráněno jako přírodní památka. Z jejího vrcholu můžeme spatřit mimo jiné i další bývalé sopky (hora Říp, České středohoří s Hazmburkem, Slánskou horu, Bezděz, Ještěd a občas i Krkonoše (Tip na výlet: Vinařická hora, 2023).

12 Metodika přípravy vycházek

Naučné vycházky uvedené v této diplomové práci jsem koncipovala pro první stupeň základní školy, především pro třetí, čtvrtý a pátý ročník. Vycházky mají za úkol podnítit u dětí zájem o poznání dějin, které se vztahují k regionu, ve kterém děti žijí, k poznání regionálních zvláštností a osobností, které jsou s naším regionem spjaty. U každé vycházky jsem stanovila výchovně vzdělávací cíle, jejichž splnění ověřím pomocí úkolů a pracovních listů a zkontroluji co si žáci z vycházky odnesli a zapamatovali. Při vycházce využívám poznatky a vědomosti, které žáci získávají v průběhu školního roku při výuce v oblasti Člověk a jeho svět a mezipředmětových vztahů. Abych žáky na naučnou vycházku připravila a podrobně je seznámila s jejím obsahem, historií navštívených míst a dalšími potřebnými informacemi, předchází každé vycházce projektové hodiny. Při přípravě vycházek jsme vycházela z knih o Kladensku, dobových dokumentů, internetových zdrojů, pověstí, příruček a průvodců informačního centra. Každou vycházku jsem si předem prošla a přizpůsobila ji věku dětí, náročnosti terénu, ročnímu období a časovým možnostem. Při tvorbě pracovních listů jsem vycházela z údajů obsažených v teoretické části, volila jsem jejich atraktivní formu, takže obsahují např. křížovky, doplňovačky nebo vlastní kresby. Neopomněla jsem ani na poučení o pravidlech slušného a bezpečného chování, pravidlech silničního provozu, vhodném oblečení s ohledem na počasí a dodržování pitného režimu a také na motivaci před každou vycházkou. Pro tyto účely jsem využila již zmíněné pověsti, fotografie současné i minulé, různé pohybové hry, ale třeba dramatizaci pohádky z knihy Kladenské pohádky. V rámci projektových hodin jsem dětem ukázala topografické značky, kterými se na mapě označují významné budovy a místa související s našimi vycházkami a vysvětlila jsem jim vždy přesnou trasu, která vede od naší školy. Ukázala jsem jim také elektronickou mapu a její různé podoby (základní, turistickou, leteckou), možnost plánování trasy z bodu A do bodu B různými způsoby (pěšky, autem, na kole). Připomněla jsem jim barvy, kterými se na mapě vyznačuje voda v krajině, nížiny a vyšší polohy. Následně jsem ověřila, co si žáci zapamatovali. Cíle naučných vycházek jsem stanovovala na základě znalosti stupně vývoje žáka ve věku 9–11 let. Toto období většina filozofů definuje jako stadium konkrétních operací, což znamená, že žák chápe souvislosti, stálost počtu či množství, třídí informace, řadí a operuje s nimi. V důsledku motivačních rozhovorů získaly děti obecnou představu o prostředí a historických souvislostech příslušné vycházky a jejího tématu. Jádrem metodiky průběhu naučné

vycházky a vyplňování pracovních listů odpovídá pedopsychologickému vývojovému stadiu mých žáků, jemuž jsem přizpůsobila zvolené metody a didaktické postupy.

Metodika šitá na míru věku spočívá v povšechné znalostní úrovni dětí o místním regionu, jejich schopnosti informace vyhledávat, spojovat a vyvozovat závěry. Z uvedeného vyplývá, že podpora a vedení práce žáků nižších ročníků základní školy v této oblasti vyžaduje značné nasazení, jež jsem dětem poskytla a výsledkem byl pocit uspokojení z objevování, vzájemné kooperace a samostatnosti na všech stranách. V, jejich činnosti jsem aktivně podporovala zvědavost a schopnost objevování formou návodných otázek a současně okamžitou zpětnou vazbu, jenž je v nižším školním věku tolik důležitá. Koncipovala jsem ji tak, aby děti vedla k samostatnému jednání s podporou prvního kroku a okamžitým zhodnocením výsledku jejich bádání.

V RVP ZV z roku 2021 je v tematickém okruhu „Místo, kde žijeme“ ze vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět přímá souvislost s cílem mé práce. Cílem je prakticky poznat místní a regionální skutečnosti různými činnostmi a úkoly, které by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště. Také by měly postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi. Tematický okruh Lidé a čas je v mé práci zastoupen snahou vyvolat u žáků zájem o kulturní bohatství regionu i celé země, orientací ve světě informací a k časovému i místnímu propojování historických, zeměpisných a kulturních informací. Žáci se na základě praktického poznávání okolní krajiny, učí hledat skutečnosti o proměnách přírody, učí se využívat a vyhodnocovat svá pozorování a své poznámky, sledovat působení lidské činnosti na přírodu, hledat příležitosti, jak přispět k ochraně přírody a zlepšení životního prostředí.

12.1 Vycházka číslo 1

Téma: Město Kladno, nejdůležitější budovy, plán města, orientace po městě, prostředí města.

Ročník: třetí třída

Výchovně vzdělávací cíle: Žák se orientuje v obci, bezpečně zná cestu do školy, zná důležitá místa (budovy) a jejich význam. Zná významná místa a umí o nich hovořit.

Metody: práce s mapou, práce s počítačem, pozorování, pracovní list

Formy: skupinová a hromadná výuka, vycházka

Vycházka: 2 vyučovací hodiny

Práce ve třídě: 2 projektové hodiny (2 x 45 minut)

Učební pomůcky: Plán města, mapa města, počítač, psací potřeby, pracovní list

Trasa vycházky: ZŠ Cyrila Boudy → náměstí Starosty Pavla → knihovna → divadlo → ZŠ Cyrila Boudy

Průběh: Vycházku jsem zahájila ve třídě, kde jsme si vysvětlili práci s mapou (plán města) tištěnou i elektronickou. Na mapě jsem dětem ukázala důležité budovy našeho města a vysvětlila k čemu slouží a jejich historii.

1. naše škola ZŠ Cyrila Boudy	6. autobusové nádraží
2. nemocnice	7. vlakové nádraží
3. magistrát	8. sportovní stadion
4. divadlo	9. zimní stadion
5. knihovna	10. informační centrum

K jednotlivým budovám děti pomocí interaktivní tabule přiřazovaly jejich topografické značky. Poté jsem dětem rozdala plán města, ve kterém výše zmíněné budovy sami našly a zakroužkovaly. Následně jsme využili elektronickou mapu města, dostupnou na internetové adrese www.mapy.cz, na které si děti vyzkoušely měřítko, hledání objektů (škola, domov, nemocnice, náměstí, sportovní stadion...), plánování trasy a různé verze zobrazení mapy. Na závěr projektových hodin si děti vzájemně zadávaly úkoly (urči vzdálenost od školy na zimní stadion; vyhledej na mapě nejvýše položené místo v Kladně; najdi na mapě a spočítej kolik kostelů má město Kladno; vyhledej číslo autobusu, kterým se dostaneš do nemocnice).

Vycházka: Po svačině jsme se vydali na samotnou vycházku. Děti byly poučeny o slušném a bezpečném chování, a to i v rámci silničního provozu. Před vycházkou jsem jim sdělila naše cíle (magistrát – radnice, knihovna, divadlo), které jsme si ukázali i na mapě města Kladna, kterou měly děti s sebou a společně jsme určili nejkratší cestu na náměstí Starosty Pavla, na kterém se v budově radnice nachází Magistrát města Kladna. Cestou jsme si všímali i jiných budov, jako například obchodního centra, staré hlavní třídy, parku Trilobit, budovy kladenského gymnázia, pekárny, ale i fauny a flóry, kterou lze v našem městě spatřit. Po příchodu na náměstí děti roztáhly své mapy a podívaly se, jak je zde vyznačen mariánský sloup, kostel a radnice, a zda rozmístění odpovídá vyobrazení na mapě. V knize Kladenský Tulák a Kladensko jsem dětem přečetla několik informací ke stavbám, které stojí na tomto náměstí a popošli jsme k budově radnice. Zde jsme si zopakovali, kdo zde sídlí, jak se mu říká a jak se jmenuje a co se zde dá vyřídit. Z náměstí jsme přes autobusové nádraží zamířili k vědecké knihovně. Zde jsme se mohli podívat i dovnitř budovy a prohlédnout si police s knihami i krásnou a prostornou studovnu, které dominuje velké okno. Po odchodu jsem děti pochválila, protože zde byly potichu a nikoho jsme tak nerušili. Kousek od vědecké knihovny se nachází městské divadlo. Prošli jsme nově zrekonstruovaným parkem, na jehož konci se divadlo nachází. Opět jsme si zopakovali důležité informace, které jsme se dozvěděli v projektové hodině, přečetli jsme si program na daný měsíc a vyrazili jsme zpět do školy. Cestou jsme minuly pekárnu, ve které se pečou zákusky a vše sladké pro cukrárny. Pak už jsme jen prošli kolem sportovního hřiště, které náleží sousední střední škole a byly jsme před naší školou. Po příchodu děti samostatně vyplňovaly pracovní list číslo 1. Ihned po dokončení jsme vyhodnotili správné odpovědi.

Závěrečné hodnocení: V rámci projektových hodin žáci pracovali s plánem a mapou města Kladna. Vyzkoušeli si jak mapu v papírové podobě, tak i v elektronické verzi. Při práci s papírovou mapou měli zpočátku problémy s orientací a s měřítkem, a to i přesto, že se s mapou již setkali v rámci hodin prvouky. Tato činnost je moc nezaujala. Naopak vyhledávání na elektronické mapě a plánování různých tras je velice bavilo. Šlo jim i využívání měřítka a hledání různých budov. Oceňovali, že v elektronických mapách si vyhledají nejen budovu, ale i obecné informace o ní (úřední hodiny; rok založení). Při samotné vycházce děti projevily velký zájem o poznání města, protože většina z nich přiznala, že pěšky skoro nechodí a rodiče je všude vozí autem. Jen 2 děti z celé skupiny nebyly v městské knihovně poprvé, přitom knihovna je z celé vycházky, dle jejich slov,

zaujala nejvíce. V rámci vycházky si děti vyzkoušely orientaci po městě s využitím plánu města. Během celé naučné vycházky žáci naslouchali se zaujetím a horlivě odpovídali na mé dotazy. V případě této skupiny dětí, navštěvujících třetí třídu, musím vyzdvihnout jejich skupinovou práci, děti se vzájemně doplňovaly a navzájem pomáhaly.

Při vyplňování pracovního listu si žáci vedli velice dobře. Při zapisování odpovědí, mohly děti požádat o pomoc mě nebo spolužáka. Obě možnosti využily jen zřídka. Veškeré otázky přesto zodpověděly a ve většině případů byly správné odpovědi. Chybně zodpovězené otázky se týkaly roku, ve kterém byl postaven kostel a přehrady Klíčavy, u které si děti nepamatovaly, u jaké obce se vlévá do řeky Berounky. V otázce číslo 10 (Co se ti líbí na našem městě, co bys na něm změnil a co ti tu chybí?) se objevovaly odpovědi, které se týkaly požadavku: více nákupních center, moderní kino s více sály, bobová dráha, větší ledová plocha pro veřejnost, dětské zábavní centrum, muzeum nebo zoologická zahrada. Vycházka s názvem „Město Kladno“ trvala 4 vyučovací hodiny, časová dotace vycházky byla přiměřená a vše se nám povedlo zvládnout dle plánu. Tato vycházka se dotkla více oblastí vzdělávání, ale nejdůležitější jsou poznatky o historii města Kladna a jeho významných památkách. Při ověření splnění naplánovaných cílů, jsem pro zpětnou vazbu využila pozorování a obsahovou analýzu pracovního listu. Chybovost v zodpovězených otázkách byla rovnoměrně rozložená, z čehož vyplývá, že položené otázky nebyly pro žáky těžké, ale ani příliš jednoduché. Objektivně jsem zjistila zvýšený zájem o události v místním regionu u žáků, kteří před vycházkami nevykazovali žádný zájem o své nejbližší okolí. Výchovně vzdělávací cíl vycházky týkající se orientace v obci, byl splněn. Splnění tohoto cíle jsem ověřila metodou pozorování. Děti měly za úkol dojít na určená místa dle mapy města a tento úkol splnily všichni. Žáci předvedli, že se v obci orientují, znají bezpečnou cestu do školy a důležitá místa včetně budov a jejich význam. Naplnění tohoto cíle jsem ověřila otázkami v pracovním listu, který žáci až na několik málo výjimek vyplnili bezchybně. Výchovně vzdělávací cíle vycházky byly splněny.

12.1.1 Pracovní list číslo 1 - město Kladno

1. Kolik obyvatel má město Kladno?

2. Ve kterém kraji se nachází?

_____ kraj

3. Pojmenuj vyznačené stavby, které se nachází na náměstí Starosty Pavla. Nakresli k nim i topografickou značku.

Obrázek 4 - Mapa náměstí

1	☐	_____
2	☐	_____
3	☐	_____

4. Vyjmenuj městskou část Kladna, ve které se nachází naše škola.

5. Vyber rok, ve kterém byl postaven kostel Nanebevzetí Panny Marie, který se nachází vedle kladenského magistrátu? Správnou odpověď zakroužkuj.

- a) 1899 b) 1978 c) 1352

6. Jak se jmenuje přehrada, která je zdrojem pitné vody pro Kladno. Jaký potok se do ní vlévá a kde? (můžeš si vzít na pomoc mapu)

Přehrada se jmenuje K __ Č ____, do které se vlévá

L _ N _____ u obce Z __ Č __.

7. Napiš jméno primátora města Kladna.

8. Jak využiješ nově získané znalosti, až půjdeš ven s kamarádem?

9. Co se ti líbí na našem městě, co bys na něm změnil a co ti tu chybí?

12.2 Vycházka číslo 2

Téma: Významné osobnosti Kladenska, všeobecné povědomí o významných osobách, které jsou s Kladenskem spjaty

Ročník: pátá třída

Výchovně vzdělávací cíle: Žák vyjmenuje důležité osobnosti regionu, ve kterém bydlí. Zná souvislosti jejich významnosti. Zařadí je do správného období a směru, ve kterém se proslavily.

Metody: práce s knihou, práce s počítačem (vyhledávání a orientace), přiřazování obrázků ke jménům, pracovní list

Formy: skupinová a hromadná výuka, vycházka

Vycházka: 2 vyučovací hodiny

Příprava ve třídě: 2 projektové hodiny (2 x 45 minut)

Učební pomůcky: mapa města, počítač, odborné knihy, psací potřeby, pracovní list

Trasa vycházky: ZŠ Cyrila Boudy → Bendlova ulice → zimní stadion → park u gymnázia → Kladenský zámek → ZŠ Cyrila Boudy

Průběh: Vycházku jsem zahájila ve třídě, kde jsme si připomněli nebo seznámili s významnými osobnostmi Kladenska. Vybrala jsem následující osobnosti Kladenska:

Zdeněk Miller – ilustrátor, animátor, scénárista, výtvarník, filmový režisér

Bohumil Hrabal – prozaik, právník

Vojtěch Lanna – průmyslník, podnikatel

Jan Váňa – geolog

Cyril Bouda – malíř, grafik, ilustrátor, vysokoškolský pedagog

Ignác Kilián Dientzenhofer – stavitel, architekt, projektant

Jaromír Jágr – hokejista

Nejprve jsem se dětí zeptala, zda někoho znají a co o něm ví. Všechny děti znají hokejistu Jaromíra Jágra a dopodrobna ví, co získal za ocenění za dobu své hokejové kariéry, za jaké kluby hrál a v současné době hraje. Většina dětí také zná výtvarníka Zdeňka Millera a ví, že nakreslil krtečka. Ostatní jména už někde slyšely, ale neví, do

jakého odvětví a doby je mají zařadit. Děti jsem, rozdělila do třech skupin. Každé skupině jsem přiřadila dvě osobnosti (hokejistu Jaromíra Jágra jsme vynechali), dala jsem jim k dispozici knihu (tituly s názvem Kladno v osobnostech a Osobnosti Kladenska s ukázkami jejich rukopisů) nebo počítač s připojením k internetu. Měly za úkol najít co nejvíce informací o přidělených osobnostech. Po časovém limitu 20 minut mají děti víceméně hotovo a nalezené informace prezentuje každá skupina postupně za sebou. V případě potřeby jsem některé důležité informace doplnila. Po prezentaci jsme si zahráli hru, v rámci, které jsem po třídě rozložila kartičky se jmény osobností. Dětem jsem rozdala obrázky, které prezentují naše osobnosti. Děti dostaly za úkol přiřadit obrázek k příslušnému jménu. Správnost jsme ihned zkontrolovali a vyhodnotili.

Vycházka: Před vycházkou jsem děti opět poučila o BOZ, připomněla jsem jim pravidla chování v silničním provozu. Od školy jsme se nejprve vydali do Bendlovy ulice, která je nedaleko. V této ulici stojí rodný dům výtvarníka Zdeňka Millera. Děti jsme dovedla jen na okraj Bendlovy ulice, dům již měly, podle zadaných indicií, nalézt sami. Nesdělila jsem jim konkrétní informace, přesto netrvalo dlouho a děti dům opravdu sami našly, a to jen podle kovové cedulky se jménem a krtečkem. Kromě této cedulky není domek ničím zvláštní, což děti překvapilo. Vysvětlila jsem jim, že to je již dávno co zde Zdeněk Miller pobýval a v současné době tu bydlí jeho neteř s rodinou. Před odchodem k dalšímu bodu naší vycházky jsme si ještě zopakovali vše, co o Zdeňku Millerovi víme a vyrazili jsme na zimní stadion, který se nachází nedaleko, zhruba 10 minut pěší chůze. Cestu na zimní stadion děti bezpečně znaly, neboť někteří chlapci sem dochází na pravidelné každodenní tréninky hokeje. Zimní stadion byl v době naší vycházky čerstvě otevřený po náročné a velmi nákladné rekonstrukci střechy, která trvala celý rok. I zde jsme si připomněli vše, co víme o Jaromíru Jágrovi a o kladenském hokeji vůbec. Chlapci, kteří zde trénují, nám vyprávěli některé historky a zážitky z tréninků či zápasů a i to, že zde Jaromíra Jágra často potkávají a občas se dívá na jejich tréninky, a dokonce s nimi někdy diskutuje. Přestože se dětem povídání líbilo, museli jsme vyrazit k naší další zastávce, kterou je Sousoší hornictví s Váňovým kamenem, které stojí v parčíku u kladenského gymnázia. Cesta opět netrvala dlouho a za 15 minut jsme byli na místě. Abychom stihli naše poslední zastavení, v rychlosti jsme si zopakovali, jaký význam sousoší má a kde se vzal buližníkový kámen. Děti si překvapivě hodně informací pamatovaly z projektových hodin, tak jsem doplnila jen několik detailů a mohli jsme se vydat k zámečku – k našemu poslednímu bodu vycházky. Zámeček se nachází v centru

Kladna, a i k němu jsme došli za chvíli. Na malém nádvoří jsme si opět zopakovali důležité informace týkající se významných osobností, které jsou s kladenským zámekem spojeny a významné stavitele a architekty, kteří se podíleli na vzhledu zámku. V zámecké zahradě je vybudováno medvědárium s medvědicemi Martou a Míšou, které v roce 2001 zanechal ukrajinský cirkus v Moravských Budějovicích. Pro nedostatek času jsme se do zámecké zahrady nepodívali, ale dětem to až tak moc líto nebylo, protože medvědi stejně spali zimním spánkem. Cesta zpět do školy nám trvala 15 minut. Pracovní list k této vycházce jsme si nechali na další den.

Závěrečné hodnocení: Této vycházce opět předcházely projektové hodiny, při kterých si děti vyzkoušely samostatné vyhledávání informací o osobnostech, a to v knihách a pomocí internetu. Při vyhledávání informací na internetu si počínaly velice suverénně a s přehledem našly vše, co potřebovaly. Naopak vyhledávání v knihách jim činilo menší či střední obtíže. Špatně se orientovaly v rejstříku jmen a obsahu knihy. Po společném vysvětlení, to již bylo v pořádku a děti v zadané práci pokračovaly samostatně, bez mé pomoci. V rámci práce ve skupině si sami musely rozdělit úkoly tak, aby dodržely časový limit. Spolupráce probíhala ve všech skupinách bez problémů, všechny děti byly do vyhledávání informací o osobnostech zapojeny a velice kladně hodnotím i spolupráci mezi skupinami, při výměně literatury či počítače. Každá skupina si vybrala 2 řečníky, kteří pak nalezené informace prezentovali před zbytkem třídy, tedy ostatními skupinami. Projev všech řečníků byl souvislý a kultivovaný. Žáci hovořili spisovně, věcně a k tématu. Většinou našli zásadní informace o dané osobnosti. Pokud bylo potřeba, některé důležité údaje jsem doplnila. Při samotné vycházce děti nejvíce zaujal zimní stadion. Bavilo je hledání rodného domu Zdeňka Millera. Při této aktivitě děti běhaly po ulici samostatně. Ulice, ve které se dům nachází je z větší části jednosměrná a moc aut zde neprojíždí. Na děti jsem dohlížela z jedné části ulice a v té druhé vykonávala dozor třídní učitelka. Přesto byly děti rády, že dostaly rozchod a mohly se volně pohybovat. Děti byly po celou dobu vycházky ukázněné, šly ve dvojicích a pamatovaly si spoustu informací z projektových hodin. Samotná vycházka nám zabrala více času, než jsem naplánovala, proto jsme již nestihli prohlídku medvědária, které je umístěno v zahradě Kladenského zámku. Z tohoto důvodu jsme ani nestihli vyplnit pracovní list a dotazník. Ty jsme vypracovali až následující den ve škole. I přes tuto skutečnost byla většina otázek pracovního listu zodpovězena správně. Několik dětí nevyjmenovalo všechny profese Zdeňka Millera, tři díla Bohumila Hrabala a stavby na kterých se podílel Ignác Kilián

Dientzenhofer. V poslední otázce měly uvést osobnost, o které si myslí, že nejvíce proslavila město Kladno. Až na pár výjimek zde děti, uvedly hokejistu Jaromíra Jágra. Děti vycházku i projektové hodiny hodnotily kladně a v budoucnu by si něco podobného rády zopakovaly. Splnění vytyčených cílů jsem ověřila interpretací stěžejních informací o daných osobnostech a kontrolními otázkami v pracovním listu, které jsme následně zkontrolovali a vyhodnotili správné odpovědi. Při interpretaci získaných znalostí o daných osobnostech jsem využila metodu pozorování. Děti své znalosti prezentovaly před ostatními dětmi souvisle a ve větách. I tento výchovně vzdělávací cíl byl splněn.

12.2.1 Pracovní list číslo 2 významné osobnosti Kladenska

1. Vyjmenuj 3 profese Zdeňka Millera. Jakou postavičku nakreslil?

nakreslil _____

2. Vyjmenuj alespoň tři knihy, které napsal Bohumil Hrabal.

3. Co spojuje Vojtěcha Lannu a Jana Váňu?

4. Cyril Bouda také tvořil návrhy pro vitráže. Ve které významné budově nalezneme takové okno? (náповěda: budova se nachází v blízkosti pražského hradu)

5. Vyjmenuj několik kladenských staveb, na kterých se podílel Ignác Kilián Dientzenhofer.

6. Napiš, co se na Kladensku v minulosti těžilo a co se zde ještě donedávna vyrábělo pro celý svět.

7. Vyber jednu osobnost, o které si myslíš, že nejvíce proslavila Kladno nebo měla pro naše město největší význam. Svou volbu zdůvodni.

Osobnost: _____

Proč:

12.3 Vycházka číslo 3

Téma: Lidice, druhá světová válka, Adolf Hitler, Reinhard Heydrich, Protektorát Čechy a Morava, okupace, gestapo, nacismus, koncentrační tábor, vyhlazení obce Lidice

Ročník: pátá třída

Výchovně vzdělávací cíle: Žák chápe význam druhé světové války, zná přesný letopočet, ve kterém se odehrávala a jakých území se týkala. Umí vysvětlit pojmy okupace, nacismus, koncentrační tábor, Protektorát Čechy a Morava a umí o nich souvisle hovořit. Žák si uvědomuje pozitiva toho, že vyrůstá v zemi, kde je mír. Je empatický ke spolužákům, kteří přišli z Ukrajiny. Multikulturní výchova.

Metody: práce s knihou a s počítačem, pozorování, pracovní list, exkurze

Formy: skupinová a hromadná výuka, vycházka

Vycházka: 5 vyučovacích hodin

Práce ve třídě: 2 projektové hodiny (2 x 45 minut)

Učební pomůcky: psací potřeby, počítač s připojením k internetu, kniha Lidická vzpomínání, pracovní list

Trasa vycházky: ZŠ Cyrila Boudy → náměstí Sítná (autobusová zastávka) → Památník Lidice → náměstí Sítná (autobusová zastávka) → ZŠ Cyrila Boudy

Průběh: Naučnou vycházku na téma Lidice jsme zahájili ve třídě dvěma projektovými hodinami. Na úvod jsem dětem pustila záznam dokumentárního filmu z roku 1965 s názvem Lidice, v režii Pavla Háši:

(dostupný na <https://www.youtube.com/watch?v=EwOE9whB6m4>). V tomto filmu jsou zobrazeny veškeré souvislosti spojené s druhou světovou válkou, které dne 10.6.1942 vyústily k vyhlazení středočeské obce s názvem Lidice. Po shlédnutí tohoto dokumentu, jsme si zopakovali všechny důležité informace, které víme o druhé světové válce z hodin vlastivědy. Připomněli jsme si pojmy a data souvisejí s celým incidentem (gestapo, nacismus, koncentrační tábor, židé, Hitler, atentát na Heydricha, Protektorát Čechy a Morava). Poté jsem dětem přečetla několik svědectví přeživších občanů z Lidic z knihy Eduarda Stehlíka s názvem Lidická vzpomínání. Po přečtení několika příběhů jsme v rámci diskuse srovnávali tehdejší situaci s tou současnou, a tou je válka na Ukrajině, kdy děti z Ukrajiny musely opustit svůj domov a nastoupit do české školy. Děti

zmiňovaly některé překážky (jazyková bariéra, cizí prostředí, absence svého domova a osobních věcí), které tyto děti musely překonat a stále překonávají. Děti si uvědomily, jaké mají štěstí, že žijí v zemi, kde je mír. Na závěr jsem dětem rozdala pracovní list číslo 4. Měly za úkol ho vypracovat samostatně nebo ve skupině. S některými otázkami si nevěděly rady, a proto mohly využít počítač s internetem, který jsem jim dala k dispozici. Mohly také nahlédnout do knih s názvem Druhá světová válka den po dni, Druhá světová válka a Čas slz a vzdoru. Vyplněné pracovní listy jsme po dokončení společně zkontrolovali a vyhodnotili správné odpovědi a tajenku. Na úplný závěr projektových hodin měly děti za úkol vyhledat autobusové spojení do Lidic ze zastávky s názvem Kladno – Sítňá na portálu www.pid.cz. Správně děti vyhledaly linku číslo 322, která měla odjezd následující den v 8:39 hodin. Při rozloučení jsem dětem připomněla vhodné oblečení a peníze na autobus a vstup do památníku.

Vycházka: S dětmi jsem měla sraz ve škole v 8:00 hodin. Vybrala jsem od nich dokument „Souhlas se zařazením na akci“ podepsaný rodiči a částku 92,- Kč (70,- Kč vstupné + 22,- Kč autobus). Děti jsem poučila o slušném, vhodném a bezpečném chování v autobuse, v památníku a při přesunech a vydali jsme se na autobusovou zastávku, která se nachází ve stejné ulici, jako naše škola. Autobus jel přesně v 8:39 hodin tak, jak děti předchozí den našly v jízdním řádu na internetu. Do autobusu jsem nastoupila jako první a zakoupila hromadnou jízdenku pro 27 žáků a 2 dospělé osoby. Chvilku trvalo, než všechny děti nastoupily, ale autobus byl v tuto dobu poloprázdný a žádný cestující si nestěžoval na malé zdržení. Na všechny děti se dostalo místo k sezení. Zastávka „Památník – Lidice“ byla 8. zastávkou a cesta trvala 17 minut. V 8:56 hodin jsme vystoupili z autobusu a vydali se k památníku, který je od zastávky vzdálen zhruba 300 metrů. Prohlídku stálé expozice o lidické tragédii s názvem „A nevinní byli vinni...“ jsme měli objednanou od 9:00 hodin. Paní průvodkyni jsem předem informovala o několika minutovém zpoždění, což nebyl žádný problém. Do muzea jsme dorazili v 9:06 minut, děti si odložily oblečení a batohy na určené místo a prohlídka začala. Paní průvodkyně děti na úvod informovala o tom, že prohlídka nabízí vstup do historie, která postihla obec Lidice v době protektorátu Čechy a Morava. Výstava přibližuje druhou světovou válku a jednotlivé lidské osudy. Na betonových zdech jsou zde uvedeny tváře a jména lidických obyvatel i otisky jednotlivých obrazů starých časů. Jedná se o autentické archivní materiály, fotografie ze sbírky Památníku Lidice a dochované předměty zničené obce. Díky těmto předmětům a digitalizovaným materiálům historické

sbírky, získaly žáci přehledný a srozumitelný náhled do života obce Lidice a jejího osudu. Poté se paní průvodkyně dětí zeptala na několik otázek týkajících se druhé světové války a děti dostaly rozchod po expozici. Samostatně se pohybovaly po velké členěné místnosti, prohlížely si betonovou zeď se jmény, dochované oblečení a různé předměty. Děti velice zaujaly dochovaná vrata z původního lidického kostela, která jsou umístěna uprostřed místnosti. Celou expozici doprovází audiovizuální záznam s válečnými zvuky a hučícího davu lidí. Po uplynutí 60 minut, tedy době trvání programu se paní průvodkyně zeptala dětí, co je nejvíce oslovilo. Ke slovu se přihlásilo jen několik málo dětí, které se shodly na tom, že expozice je velmi depresivní a autentická. Na rozloučenou paní průvodkyně děti, pochválila za vhodné a slušné chování a ohleduplnost k ostatním návštěvníkům výstavy. Před muzeem jsme využili lavičky a děti se nasvačily. Po svačině jsme se vydali na pietní území, kde stály původní Lidice a jsou zde pozůstatky Horákova statku, ve kterém byli popraveni lidičtí muži, místo zbořené školy a části obvodových zdí kostela svatého Martina. Nachází se zde také sousoší osmdesáti dvou lidických dětí, kde děti na vyhrazeném místě zanechaly několik plyšových hraček. Naši vycházku jsme zakončili v růžovém sadu. Poté jsme se vydali na zastávku autobusu, který odjížděl v 11:34 hodin. V této době už v autobuse cestovalo více lidí než ráno, ale i tak jsme se do něj všichni vešli a v 11:51 hodin jsme byli na zastávce Kladno – Sítňá. Do školy jsme dorazili ve 12:00, a protože zbývalo ještě 25 minut do zvonění, rozdala jsem dětem evaluační dotazník k vyplnění. Na závěr jsme probrali zážitky a dojmy z celého dopoledne.

Závěrečné hodnocení: Naučné vycházce s názvem Lidice předcházely dvě projektové hodiny, v nichž děti zhlédly dokumentární film, při kterém téměř bez hnutí sledovaly autentické záběry hořících domů a poslouchaly výpověď bývalého terezínského vězně, který pohrřbival lidické oběti. Po shlédnutí tohoto dokumentu jsem dětem přečetla několik příběhů lidí přeživších lidickou tragédií. Vzhledem k ponuré atmosféře, která panovala ve třídě mezi dětmi, jsem tuto činnost předčasně ukončila. Po přečtení části knihy následovala volná diskuse a zhodnocení dnešní a tehdejší situace v naší zemi. Děti se do diskuse samovolně zapojovaly, já jsem ji jen zpovzdálí lehce korigovala a zaznamenávala jejich názory. Nechala jsem je samostatně vyjádřit. Bylo zajímavé poslouchat jednotlivé rozhovory. Většina dětí litovala ukrajinské spolužáky a přiznala, že by nikdy nechtěly zažít to, co oni. Dva chlapeci projevili názor svých rodičů, kteří tvrdí, že uprchlí ukrajinští občané se mají v České republice lépe než my, protože mají různé dávky a nemusí chodit do práce. Vysvětlila jsem dětem, že každý má právo na svůj názor a tuto situaci není

snadné zhodnotit. Několik dětí také zmínilo hladovějící děti v Africe, které nemůžou chodit do školy. Diskusi děti dospěly k názoru, že jsme šťastný národ, který žije v míru a demokratickém státě. Při diskusi si děti naslouchaly, jeden druhému neskákal do řeči, ani jinak ho nepřerušoval. Své názory vyjadřovaly v klidu bez negativních emocí. Při vyplňování pracovního listu si v případě potřeby mohly vzít na pomoc internet nebo předložené knihy o válce. Vyhledávání správných odpovědí na internetu dětem nečinilo žádné obtíže. V případě vyhledání potřebné informace v knihách, už bylo o něco horší a trvalo jim to delší dobu. Nakonec ale vše našly a pracovní listy byly až na pár výjimek zodpovězeny správně. Tajenku, která byla posledním úkolem v pracovním listě, vyplnily všechny děti správně. Samotná vycházka byla dle vyjádření dětí psychicky náročnější, ale u takového tématu to lze předpokládat. Drobnou kompenzací pro ně byla zábavná cesta autobusem, svačina okolo jezírka s vodopádem, procházka po vyznačených trasách na rozlehlé louce a návštěva lidického sadu s růžemi. Při mém dotazu, zda by si děti vycházku ještě jednou někdy v budoucnu zopakovaly, většina odpověděla, že do muzea již nechťejí, ale na procházku po louce by klidně vyrazily. Vycházka trvala 5 vyučovacími hodinami, časovou dotaci jsme plně využili a po příjezdu děti ještě zvládly vyplnit pracovní list. Touto vycházkou jsme se dotkli oblasti vzdělávání Člověk a jeho svět a multikulturní výchovy. Naplnění výchovně vzdělávacích cílů jsem si ověřila diagnostickým rozhovorem. Výchovně vzdělávací cíl vycházky týkající se období druhé světové války, ve kterém se odehrávala a jakých území se týkala, byl splněn. Žáci určí přesné datum, vyjmenují všechna území, rozumí a vysvětlí pojmy spojené s druhou světovou válkou (okupace, nacismus, Protektorát Čechy a Morava, gestapo, koncentrační tábor) a umí o ni souvisle hovořit. Jedním z cílů byla také multikulturní výchova. Žáci si uvědomují výhody, které získali tím, že jsou občany České republiky a je zde mír. Jsou rádi za to, že mají právo na vzdělání, právo na ochranu před násilím, mají dostatek potravy a jiných hmotných věcí. Umí vyjádřit empatii spolužákům, kteří k nám přišli z ciziny (africké státy, Ukrajina). I tento cíl byl naplněn.

12.3.1 Pracovní list číslo 3 obec Lidice

1. Ve kterých letech probíhala 2. světová válka?

_____ - _____

2. Uveď události, které se vážou k daným datům:

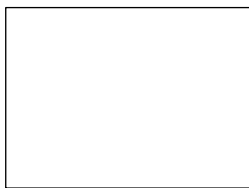
září 1938 _____ 15.3.1939 _____

16.3. 1939 _____ 5.5. 1945 _____

3. Co je gestapo?

4. Které národnosti chtěl Hitler úplně vyhubit?

5. Nakresli znak, který musela nosit na oděvu jedna z těchto národností.

6. Napiš název naší republiky po obsazení Německem?

7. K čemu sloužily koncentrační tábory?

8. Kdy slavíme konec druhé světové války? Jak se jmenuje tento významný den?

Vylušti křížovku:

- 1 – obrněné vozidlo s pásy
- 2 – národnost, která nosila hvězdu
- 3 – doplň: koncentrační
- 4 – v jaké komoře se vyhlazovali židé?
- 5 – jedna z našich spřátelených zemí byla
- 6 – iniciály německého policejního generála, na kterého byl spáchán atentát
- 7 – obec, která byla dne 10.6.1942 vypálena
- 8 – co našli lidé v plynových komorách?
- 9 – doplň: druhá světová
- 10 – příjmení druhého československého prezidenta
- 11 – co používali vojáci k boji? (střelné)

TAJENKA

1								
2	Ž							
3								
4					Y			
5							C	
				X				
6								
7								
8			R					
9								
10								
11	Z							

Tabulka 1 - Křížovka

12.4 Vycházka číslo 4

Téma: Hornický skanzen Mayrau

důl Mayrau, historie těžby uhlí na Kladensku, Kladensko – Rakovnická černouhelná pánev

Ročník: čtvrtá třída

Výchovně vzdělávací cíle: Žák zná historii těžby uhlí na Kladensku a vyjmenuje důležité osoby, které s těžbou uhlí souvisí. Ukáže na mapě oblasti, ve kterých těžba uhlí probíhala a vyjmenuje názvy všech kladenských dolů. Vysvětlí rozdíl mezi povrchovou a hlubinnou těžbou. Vyjmenuje nerostné suroviny, na mapě vyhledá místa, kde se těží.

Metody: práce s knihou a s počítačem, pozorování, pracovní list, exkurze

Formy: skupinová a hromadná výuka, vycházka

Vycházka: 4 vyučovací hodiny

Práce ve třídě: 2 projektové hodiny (2 x 45 minut)

Učební pomůcky: psací potřeby, počítač s připojením k internetu, knihy Kladensko a 120 let dolu Mayrau, mapa těžby nerostných surovin, pracovní list

Trasa vycházky: ZŠ Cyrila Boudy → Kladno – autobusové nádraží → Vinařice – Důl Mayrau → Kladno – autobusové nádraží → ZŠ Cyrila Boudy

Průběh: Naučnou vycházku na téma hornictví na Kladensku jsem zahájila ve třídě. Na úvod jsem se dětí zeptala na téma nerostných surovin, které probíraly v hodinách vlastivědy. Co a kde se těží na území České republiky. Na interaktivní tabuli jsem zobrazila vlastivědnou mapu „Těžba nerostných surovin“, jejíž příruční verzi měly děti k dispozici na lavicích. Postupně vyjmenovávaly všechny nerostné suroviny, které se těží na našem území a na mapě ukazovaly jejich výskyt nálezů. Ke každé surovině děti řekly nejdůležitější informace, týkající se jejího získávání a využití. Vysvětlili jsme si rozdíl mezi lomem a dolem a s tím související povrchovou nebo hlubinnou těžbou. Poté jsem dětem přečetla několik základních informací o těžbě uhlí na území Kladenska dostupné na <http://podzemi.solvayovylomy.cz/histor/lokality/kladno/KLADNO.htm> a v knize s názvem „120 let dolu Mayrau“. Po přečtení následovalo vypracování pracovního listu číslo 4. Děti na něm mohly pracovat ve dvojicích. K dispozici dostaly obě již zmíněné knihy, učebnici vlastivědy s příruční vlastivědnou mapou České republiky a počítač

s internetem. Na vypracování pracovního listu měly 15 minut a v této stanovené době ho všichni zvládli odevzdat. Po vyhodnocení správnosti zodpovězených otázek, dostaly děti za úkol vyhledat autobusové spojení do Vinařic, kde se nachází hornický skanzen Mayrau. Než jsem dopověděla veškeré potřebné údaje, měly děti autobusové spojení na další den, nalezeno. Protože nám zbývalo ještě 30 minut do konce projektových hodin, přečetla jsem dětem pohádku z knížky Kladenské pohádky s názvem „Permoník z Mayrovky“. Děti měly za úkol se rozdělit do skupinek po pěti a pohádku zdramatizovat. Na přípravu dostaly pouhých 5 minut, ve kterých si měly určit role (vypravěč, permoník Kulda, štajgr Kocáb, Josef a Jan) a vymyslet jednotlivé scény. Protože bylo přítomno 26 dětí, vybrala jsem jedno jako konferenciéra, který ohlašoval jednotlivé skupinky. Postupně se vystříдалo všech pět skupinek a předvedlo své vystoupení. Za své skvělé výkony si vysloužily obrovský potlesk. Na závěr jsem dětem připomněla vhodné sportovní oblečení, svačinu, svítilnu a peníze na vstup do skanzenu a jízdné.

Vycházka: Sraz na hornickou vycházku byl v 7:15 hodin před školou. Vybrala jsem od dětí potřebný dokument a 62,- Kč (40,- Kč cena programu a 22,- Kč jízdné), poučila je o bezpečném a slušném chování a vydali jsme se na autobusové nádraží, ze kterého nám jel v 8:54 hodin autobus. Cesta trvala jen 12 minut, neboť Vinařice se nachází nedaleko Kladna. Vzdělávací prohlídku s názvem „Dolem nedolem“ jsme měli objednanou od 9:15 hodin. Do dolu jsme přišli s asi pětiminutovým zpožděním, neboť cesta od autobusové zastávky ke skanzenu vede okolo vinařické věznice, která děti zajímala. Naštěstí se nám podařilo rychle uniknout vězňům, kteří na dav dětí pokřikovali z oken. Po příchodu do skanzenu na nás již čekal pan průvodce, který je bývalý horník a v tomto dole přímo pracoval. Pan průvodce dětem vysvětlil, že expozice má model „posledního pracovního dne“, takže je zde zachován původní stav, jako v roce 1997, kdy činnost dolu byla zastavena a vytváří dojem, že horníci odtud odešli teprve včera. Odložili jsme si batohy a se svítilnou se vydali na prohlídku, která trvala 75 minut. V rámci prohlídky děti plnily zadané úkoly, díky nimž pochopily základní principy fungování černouhelného dolu. Součástí vzdělávacího programu byla prohlídka cechovny, řetízkových šaten, koupelen a simulovaného důlního pracoviště vytvořeného ve štole s názvem Homole. Program končil u parního těžního stroje firmy Ringhoffer, který je stále funkční a viděli jsme ho tedy v pohybu. Na závěr dal pan průvodce prostor dětem pro dotazy, které se týkaly hlavně jeho hornické práce. Děti nejvíce zajímalo, jaké to bylo pracovat několik hodin denně pod zemí a nevidět denní světlo nebo zda se nebál zasypaní. Pana průvodce těšil

zájem dětí a ochotně odpovídal na všechny jejich dotazy. Čas se pomalu naplňoval a museli jsme se rozloučit. Na závěr děti pochválil za jejich ukázněnost a zvědavost. Po opuštění expozice jsme v objektu skanzenu Mayrau využili venkovní lavičky a nasvačili se. Děti si vyfotily důlní věž a vozíky s uhlím a vydali jsme se na zastávku, ze které odjížděl autobus v 11:06 hodin. Před půl 12 jsme dojeli na autobusové nádraží v Kladně a za dalších 10 minut jsme byli ve škole, kde děti vyplnily evaluační dotazník. Po jeho vyplnění jsme ústně krátce zhodnotili odpovědi a dnešní vycházku.

Závěrečné hodnocení: Při projektových hodinách jsme zopakovali učivo o nerostných surovinách, které žáci probírali v hodinách vlastivědy. Žáci samostatně vyjmenovali všechny nerostné suroviny, jejich způsob získávání i místo naleziště. Všichni znali i přesnou definici nerostných surovin. Na vlastivědné mapě si vyzkoušeli orientaci a ukazovali jednotlivé oblasti, ve kterých se těží nerostné suroviny na území České republiky. Orientaci na mapě České republiky zvládly téměř všechny děti, až na pár výjimek. Oproti tomu si všichni zapamatovali informace potřebné k vyplnění pracovního listu, které jsem jim poskytla čtením textu z internetu a z knihy s názvem 120 let dolu Mayrau. Protože téma těžby nerostných surovin není úplně snadné, dovolila jsem dětem při vyplňování pracovního listu, pracovat ve dvojicích, v případě potřeby využít učebnici vlastivědy pro 4. ročník, internet a knihy Kladensko a 120 let dolu Mayrau. Nejvíce při této činnosti využívaly právě pomoc své dvojice, učebnici a internet. Vyhledat informaci v nabízených knihách, nevyužila žádná z dvojic. Pracovní listy byly vyplněny bezchybně. Zdramatizovat pohádku s názvem „Permoník z Mayrovky“ z knihy Kladenské pohádky, mě napadlo spontánně během projektových hodin, a proto neměli žáci mnoho času na přípravu. Přesto měli rozdělené role a dialogy a všechna předvedená představení byla velice podařená a děti sklidily zasloužený potlesk. Při přesunu na autobus a jízdě v autobusu, byly děti trochu neukázněné. Trasa autobusem zahrnovala 6 mezizastávek, na kterých v tuto hodinu přistupovalo větší množství lidí. Děti jsem, musela častěji usměrňovat a upozorňovat na hlučnost. Při samotném programu byly potichu a naslouchaly, neboť připravený program je velice zaujal.

V rámci naučné vycházky za historií těžby uhlí na Kladensku jsme plnili kompetence k učení, kompetence k řešení problémů a kompetence sociální a personální.

Výchovně vzdělávací cíle, které se týkaly historie těžby uhlí a s tím spojené osobnosti, se nám podařilo splnit. Žáci vyjmenují důležitá data a místa, která jsou s těžbou uhlí na Kladensku spojena. Znají a vyjmenují důležité osoby, které s těžbou souvisí

a jejich stručný životopis. Splnění cíle orientace na mapě a vyhledání oblastí, kde těžba uhlí probíhala, jsem ověřila pozorováním. Žáci také vyjmenují názvy všech kladenských dolů a vyhledají je na mapě. Znají a dokáží vysvětlit rozdíl mezi povrchovou a hlubinnou těžbou, vyjmenují nerostné suroviny, na mapě vyhledají místa, kde se těží. Tento úkol byl pro některé žáky obtížnější, ale díky skupinové práci ho všichni splnili. Ověření získaných znalostí proběhlo pozorováním při plnění zadaných úkolů a kontrolními otázkami v pracovním listu, při jehož vyplňování mohli žáci pracovat ve dvojicích. U většiny zodpovězených otázek byla správná odpověď. Výchovně vzdělávací cíle byly naplněny.

12.4.1 Pracovní list číslo 4 hornický skanzen Mayrau

1. Ve kterém století začala pravidelná těžba uhlí na území České republiky?
v _____ století
2. Černé uhlí je:
obnovitelný zdroj X neobnovitelný zdroj
3. Vyjmenuj alespoň 3 nerostné suroviny, které se těží na území České republiky.

4. Doplně:
Povrchová těžba se provádí v _____.
Hlubinná těžba se provádí v _____.
5. Napiš jméno a příjmení havíře a geologa, který na Kladensku našel nejmočnější sloj (tato událost byla počátkem těžby uhlí na Kladensku).

6. Jak se jmenovala lampička, se kterou chodili havíři do dolu?

7. 7. Zakroužkuj na mapě místo, kde se v současné době těží černé uhlí (nápopověda: jedná se o Moravskoslezský kraj).

Obrázek 5 - Mapa České republiky

12.5 Vycházka číslo 5

Téma: Hradiště Budeč, kamenná rotunda sv. Petra a Pavla, kníže Svytihněv, Svatý Václav, Přemyslovci

Ročník: čtvrtá třída

Výchovně vzdělávací cíle: Žák zná historii vzniku českého státu a vlády knížat z rodu Přemyslovců. Vyjmenuje příslušníky rodu Přemyslovců a příbuzenské vztahy mezi nimi. Správně je zařadí do časové osy.

Metody: sledování televizního pořadu, práce s knihou, práce s textem, pracovní list, přiřazování výukových karet

Formy: skupinová a hromadná výuka, vycházka

Vycházka: 5 vyučovacích hodin

Práce ve třídě: 1 projektová hodina (1 x 45 minut)

Učební pomůcky: psací potřeby, promítací plátno, knihy Kladensko a Budeč 1100 let, výukové karty, pracovní list

Trasa vycházky: Kladno – vlakové nádraží → Zákolany – žel. zastávka → Budeč → Zákolany – žel. zastávka → Kladno – vlakové nádraží → ZŠ Cyrila Boudy

Průběh: Naučnou vycházku na Budeč týkající se vlády Přemyslovců a svatého Václava jsem zahájila ve třídě jednou projektovou hodinou. Na úvod jsme si zopakovali učivo z hodin vlastivědy – kapitoly Český stát za Přemyslovských knížat, románský stavební sloh a Český stát Přemyslovských králů. Tyto kapitoly zahrnují vznik Českého státu, vládu knížat z rodu Přemyslovců, rod Slavníkovců, jak se žilo za dob Přemyslovských knížat, vzdělanost, románský sloh a Přemyslovce s dědičným titulem král. Poté jsem dětem pustila část pořadu Toulavá kamera s návštěvou hradiště Budeč, dostupné na <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/207411000320729/> a přečetla vybrané části z knihy s názvem Budeč 1100 let. Následně jsem po třídě rozdala kartičky s otázkami a děti rozdělila na 5 skupin. Jednotlivé skupiny měly za úkol nalézt co nejvíce správných dvojic.

	Václav
Který český kníže se dal pokřtít jako první?	Bořivoj
	Boleslav
	Ludmila
Jak se jmenovala Václavova babička, která ho vychovávala?	Libuše
	Drahomíra
	františkánský mnich
Kdo byl svatý Václav?	významný archeolog
	panovník z rodu Přemyslovců
	Slamníkovci
Na konci 10. stol. byl v Čechách vyvražděn významný rod. Jaký?	Slavníkovci
	Slaviníkovci

	český kníže
Kdo byl Kosmas?	otec Václava II.
	kronikář
	1396
Ve kterém roce vymřeli Přemyslovci po meči?	1306
	1356
	Přemysl Otakar III.
Kdo byl poslední král z rodu Přemyslovců?	Přemysl Václav III.
	Václav III.
	pražské groše
Jak se nazývaly mince, které nechal razit král Václav II.?	zlatáky
	václavky

	vodovody
Co budovali Přemyslovští králové?	silnice
	hrady a města
	Hedvika
Jak se jmenovala manželka knížete Bořivoje?	Ludmila
	Bazilika

Po nalezení všech kartiček jsme vyhodnotili správnost přiřazení. Dětem se podařilo správně spojit všech 10 dvojic. Na závěr projektové hodiny děti na stránkách www.idos.cz vyhledaly dopravní spojení na Budeč a trasu, po které dojdeme pěšky až na hradiště (odjezd z vlakového nádraží Kladno v 7:27 hodin do obce Zákolany). Při rozloučení jsem připomněla peníze a vhodné oblečení.

Vycházka: Sraz s dětmi byl v 7:15 hodin na vlakovém nádraží. Od dětí jsem vybrala potřebné dokumenty a částku 84,- Kč (44,- Kč cestovné + 40,- Kč vstup do rotundy). Vlak jel přesně v 7:27 hodin, jak děti našly na internetu. Cesta trvala 27 minut a v Zákolanech jsme byli v 7:54 hodin. Bylo celkem chladno a větrno, tak jsem děti před pěší cestou upozornila na využití všeho oblečení, které měly s sebou. Ze zákolanského nádraží jsme se vydali pěšky po červené turistické značce, kde po 1,2 km se nacházelo hradiště. Cesta vedla kousek po silnici, ale v tuto dobu naštěstí moc aut kolem nás neprojíždělo a když ano, tak velice pomalu a opatrně. Děti šly při okraji silnice vzorně za sebou. Po zhruba 500 metrech jsme sešli ze silnice a vydali se po asfaltové cestě do kopce, po jejímž obvodu byly zprvu domky se zahrádkou a pak cesta vedla mezi poli a loukami. Stoupání do kopce bylo celkem prudké a dětem bylo teplo, až si rozepínaly bundy a mikiny. Po vystoupení k hradišti Budeč se děti zase přiblékly, protože na vrcholu foukal silný vítr. Cesta z nádraží nám trvala půl hodiny, takže děti měly čas se před prohlídkou nasvačit. Využili jsme lavičky místního občerstvení, které bylo ještě zavřené.

V 9:00 hodin začala prohlídka rotundy svatého Petra a Pavla. Paní průvodkyně se na úvod zeptala dětí, zda ví, proč je toto hradiště známé a kdo ho nechal postavit. Děti znaly všechny odpovědi, dokonce i to, že stavba je nejstarší stojící budovou v Česku. Prohlídka trvala 60 minut během které se žáci seznámili s životem Slovanů žijících v blízkosti hradiště (repliky nádobí, zbraní a náradí, ukázka mletí obilí na žernovu), dějinami Přemyslovců (boje a putování knížecí rodiny) a s šířením křesťanství (stavba budečských kostelů, ukázka psaní kovovými rydly do voskových tabulek). Na závěr exkurze paní průvodkyně děti pochválila za vzorné chování a rozsáhlé vědomosti. Protože vlak zpět do Kladna odjížděl v 11:00 hodin, zbylo nám 30 minut, které jsme využili k vyplnění pracovního listu číslo 5. Děti měly pracovní list hotový po 20 minutách, a tak jsme se vydali na nádraží. Cesta byla nyní z kopce a na zákolanském náměstí jsme byli za chvíli. Prohlédli jsme si sochu československého prezidenta Antonína Zápotockého, který se zde narodil a pokračovali na nádraží. Vlak měl několik minut zpoždění, ale nám to nevadilo. Několik dětí si vyndalo nedojedenou svačinu. Ve vlaku jsme vyhodnotili pracovní listy. Po půl 12 jsme dojeli na kladenské vlakové nádraží, odkud jsme se vydali ke škole. Děti ten den již nešly do školy, a tak jsme se ve 12:00 rozloučili.

Závěrečné hodnocení: Naučnou vycházku na hradiště Budeč jsem zahájila ve třídě jednou projektovou hodinou. V rámci této hodiny jsme si zopakovali učivo z hodin vlastivědy týkající se Českého státu za dob Přemyslovských knížat a králů. Ukázali jsme si i čím se vyznačují budovy postavené v románském stavebním slohu. Dotkli jsme se i vzniku Českého státu, rodu Slavníkovců a vzdělanosti českého lidu v tomto období. Dětem jsem pustila televizní ukázkou z cestovatelského týdeníku s názvem Toulavá kamera, která se týkala návštěvy hradiště Budeč. V ukázce se děti dozvěděly, proč si Přemyslovci vybrali právě toto území, kdy kníže Svyatopluk zde nechal vybudovat rotundu svatého Petra a Pavla. Následně jsem dětem přečetla několik vybraných ukázek z knihy s názvem Budeč 1100 let, která byla vydána v roce 2005 právě k 1100 let výročí od založení hradiště Budeč. Následně jsem děti rozdělila na 5 skupin po 5 žácích. Než jsem rozdala výukové kartičky po třídě, děti si měly v rychlosti zopakovat nejdůležitější informace. Každá skupina měla za úkol najít správnou dvojici kartiček (otázku + odpověď) po dobu 5 minut. Každá odpověď měla 3 možnosti, z nichž jen jedna byla správná. Tři možnosti odpovědí se nacházely na různých místech, nesprávné odpovědi, nechávaly děti ležet nebo je po přečtení vracely na původní místo. Během vyhrazeného času 5 minut našly děti odpovědi ke všem 10 otázkám. Jedna skupina dětí měla 4 odpovědi, avšak dvě z toho

špatně zodpovězené. Zaměnily jména manželky knížete Bořivoje a Václavovi babičky Ludmily. Zbylé skupiny našly 1 až 2 otázky a všechny zodpověděly správně. Na závěr projektové hodiny jsem dala dětem za úkol nalézt dopravní spojení na Budeč pomocí internetu. K této činnosti využily nejprve internetové stránky www.mapy.cz a jejich turistickou podobu a následně pak www.idos.cz. Pomocí těchto stránek zjistily, že musíme využít vlakové spojení a následně jít zhruba 1 km pěšky po červené turistické značce. Vzhledem k tomu, že vlak jel ráno v 7:27 hodin, sešli jsme se v 7:15 hodin s dětmi rovnou na vlakovém nádraží. Všechny děti měly vzorně připravené dokumenty a přesnou peněžní částku. Cestu vlakem jsme zvládli bez problémů, děti byly ukázněné a nehlukely. Největší obavu jsem měla z první části pěší cesty na Budeč, která vede po silnici. Vzhledem k tomu, že se jedná o místní komunikaci, nebyl provoz nijak silný. Děti šly spořádaně za sebou u krajnice silnice. Několik aut, která nás cestou minula, jela ohleduplně a svou rychlost přizpůsobila situaci. Trasu dlouhou 1,2 km jsme zvládli ujít za 30 minut a než začala domluvená prohlídka, stihly se děti nasvačit. Při prohlídce rotundy děti projevíly veliké znalosti a paní průvodkyně je velice chválila. Při odchodu z rotundy jsme letmo nahlédli do přilehlého hřbitova, i tam se děti chovaly potichu a ohleduplně. Vše se nám podařilo zvládnout v krátkém časovém intervalu, a tak nám zbylo ještě 30 minut, které jsem využila a dětem rozdala pracovní listy k vyplnění. Děti pracovní listy vyplnily během 15 minut a díky tomu jsme se stačili podívat na sochu Antonína Zápotockého, umístěnou na náměstí v obci Zákolany. Na zpáteční cestě ve vlaku jsme vyhodnotili odpovědi z pracovního listu, které byly až na pár výjimek správné. Nejčastěji děti chybovaly v otázce číslo 1, ve které měly pomocí příkladů seřadit panovníky dle jejich působení na trůnu. V ostatních otázkách chybovaly jen minimálně.

Výchovně vzdělávací cíle týkající se historie vzniku českého státu, vlády knížat Přemyslovců a příslušníky jejich rodu byly splněny. Žáci znají historii počátku naší země, vyjmenují knížata a příslušníky rodu Přemyslovců a jejich příbuzenské vztahy. Umí jejich data narození a panování zařadit do časové osy. Zda byly všechny výchovně vzdělávací cíle splněny, jsem ověřila pracovním listem a výukovými kartami, jejichž správné dvojice k sobě děti přiřazovaly. Ověření splnění cílů rovněž proběhlo pozorováním při samotné exkurzi v rámci které děti odpovídaly na otázky a plnily zadané úkoly. Díky této naučné vycházce si děti upevnily informace o počátcích českého státu, které znaly z hodin vlastivědy a snáze si je tak uchovají k dalšímu použití.

12.5.1 Pracovní list číslo 5 Budeč

1. Dle výsledků příkladů seřaď poslední Přemyslovce ve správném pořadí jejich kralování.

32:6= Václav III.

29:6= Václav I.

15:9= Václav II.

60:7= Přemysl Otakar I.

52:7= Přemysl Otakar II.

1) 8 zb.4 _____

2) 4 zb.5 _____

3) 7 zb.3 _____

4) 1 zb.6 _____

5) 5 zb.2 _____

2. Kdo a v jakém století založil hradiště Budeč? (správnou odpověď zakroužkuj)

svatý Václav

kníže Spytihněv

svatá Ludmila

v _____století

3. Svatý Václav se na Budči učil _____ a _____

Křesťanství

psaní

gramatice

algebře

žaltáři

4. Jak se nazývá kostel s kruhovým půdorysem?

___ __ T ___ __ D ___

5. K čemu sloužila hradiště? (správnou odpověď zakroužkuj)

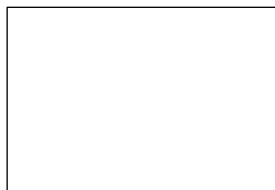
letní sídla králů

skladiště potravin

pohřebiště

vojenské centrum a útočiště obyvatelstva

6. Nakresli, co je symbolem křesťanství?

7. Jak se jmenovaly první mince, které dal razit kníže Boleslav?

— — — — —

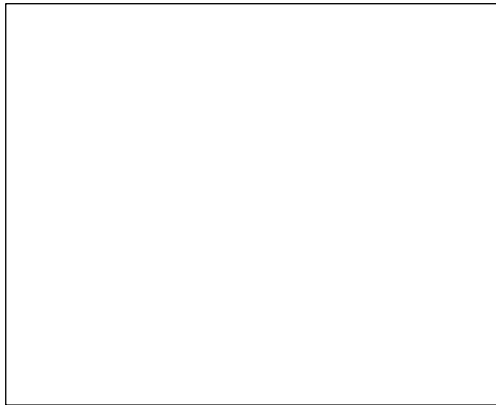
8. Ve kterém městě najdeme sochu svatého Václava na koni?

v _____

9. Jak se nazývá Boleslavův zločin?

B _____ V _____ A

10. Nakresli znak Českého království.

12.6 Vycházka číslo 6

Téma: Poldi Kladno

průmysl na Kladensku, Karl Wittgenstein, železárenská společnost, ocelárny, válcovny, koksovny

Ročník: pátá třída

Výchovně vzdělávací cíle: Žák zná historii kladenských oceláren (datum založení, názvy oceláren, válcovny, koksovny, výrobky z oceli).

Metody: sledování televizního pořadu, práce s knihou, práce s textem, práce s počítačem, pracovní list

Formy: skupinová a hromadná výuka, vycházka

Vycházka: 3 vyučovací hodiny

Práce ve třídě: 1 projektová hodina (1 x 45 minut)

Učební pomůcky: psací potřeby, promítací plátno, knihy Sto let kladenských železáren a Kulturní dědictví kladenské průmyslové aglomerace, pracovní list

Trasa vycházky: ZŠ Cyrila Boudy → areál Poldi Kladno → ZŠ Cyrila Boudy

Průběh: Naučné vycházce zaměřené na průmysl na Kladensku přecházela jedna projektová hodina, v jejímž průběhu jsem děti seznámila s historií výroby oceli na Kladensku. Na úvod jsem dětem přečetla několik ukázek z knih s názvem Sto let kladenských železáren a Kulturní dědictví kladenské průmyslové aglomerace, které pojednávají o historii železárenského průmyslu v Kladně a o přidružené koksovňě a válcovně. Po přečtení vybraných úryvků jsem dětem přečetla ukázkou z dokumentu výrobního procesu Poldi Kladno:

(dostupná na <https://www.youtube.com/watch?v=cvnFYb0qm5g>), natočeného v roce 1996, kdy kladenská poldovka, jak se jí lidově říkalo, nesla název Poldi Steel. Po shlédnutí dokumentu si děti vytvořily několik skupin a vyplnily pracovní list číslo 6. Časová dotace na vyplnění pracovního listu byla 15 minut a v tomto limitu ho všechny skupiny odevzdaly. Ihned jsme vyhodnotili správné odpovědi. Na závěr projektové hodiny děti pomocí mapy na internetu vyhledaly několik pěších tras do areálu bývalých hutí Poldi. Záměrně jsem vybrala tu, která vede okolo autobusového nádraží a vily s názvem Bachrovna.

Vycházka: Sraz na vycházku do areálu bývalých hutí Poldi byl v 8:00 hodin před školou. Po poučení o bezpečnosti jsme se vydali na cestu, která vede okolo nákupního střediska, autobusového nádraží a vily s názvem Bachrovna, u které jsme se zastavili a vysvětlili, že tato vila je památkově chráněná a jedná se o jednu z nejstarších budov Kladna, která byla využívána jako sídlo ředitelů Pražské železárenské společnosti, která byla spjata právě s Poldi Kladno. Budova je postavena v anglickém novoromantismu dle návrhu neznámého architekta. Po shlédnutí této vily z venku jsme pokračovali v cestě. Po 15 minutách jsme již vcházeli do areálu bývalých hutí, které nejsou nijak oplocené a v současné době se zde nachází různé společnosti, které se zabývají balením a přepravou zásilek, čištěním aktivního uhlí, obráběním nebo distribucí a předzpracováním hutních materiálů. Nalezneme zde také krytou lezeckou stěnu, která je největší na Kladně. Všechny uvedené společnosti nacházející se v tomto areálu jsou v původních budovách vojtěšských hutí. Některé z nich prošly sice rekonstrukcí, ale vnější vzhled musel být zachován. Některé budovy byly bohužel v takovém stavu, že došlo k jejich úplnému zbourání, z některých zbyly jen obvodové zdi a torza. Nás hlavně zajímaly dochované 3 věže vápencových pecí, které se používaly k výrobě surového železa a jsou kulturní památkou České republiky, rudné zásobníky, ředitelská vila, koksovny a chladicí věž. V areálu je zde vybudována naučná stezka, která označuje důležité budovy informačními tabulemi. My však úplně celou stezku neprocházíme, a to z důvodu špatného přístupu k objektům, který znemožňuje všemožné odpadky, které zde zanechávají nepřizpůsobivý spoluobčané a sběrači kovů. Proto se pohybujeme jen po místech, která jsou bezpečná a některé stavby sledujeme zpozzdálí. Po prohlídce, která nám trvá 1,5 hodiny jsme se vrátili na její začátek, do Huťské ulice a na prostranství si děti vyndaly svačinu. Poté jsme se vydali zpět na cestu do školy.

Závěrečné hodnocení: Při projektové hodině jsem dětem přečetla několik ukázek z knih, které se týkaly výroby oceli od roku 1889, tedy založení Poldiny hutě. Při čtení z knih děti naslouchaly a dělaly si poznámky. Poté jsem jim pustila ukázkou z dokumentu, týkající se zpracování a výroby oceli. Vysvětlili jsme si význam jména kladenských železáren a čí profil hlavy má Poldi ve znaku. Pak jsem řekla dětem, ať se rozdělí do skupin, ve kterých budou společně vyplňovat pracovní list. Žáci se bez většího dohadování rozdělili na 6 skupin, po 3 – 5 dětech. Každá skupina obdržela jeden pracovní list, který měla do 15 minut vyplnit a odevzdat. K vyplnění pracovních listů mohly děti využít své poznámky a již zmíněné knihy. Knihy si děti mezi sebou střídaly bez

sebemenších konfliktů a velice dobře se v knihách orientovaly dle jejich obsahu. Všechny skupiny, kromě jedné, zodpověděly všechny otázky správně. Jedna skupina se 3 členy nezodpověděla otázku číslo 5 – co je ingot a k čemu se používá a v otázce číslo 7 nezakroužkovali klouby (implantáty), které se z ocele vyrábí. Poslední úkol projektové hodiny týkající se nalezení pěší trasy pomocí map na internetu zvládly všechny skupiny a většina našla všechny 3 vstupy. Děti jsem informovala o tom, že pro svou vycházku využijeme vstup z Huťské ulice, abychom se cestou do areálu bývalých hutí mohli zastavit u vily s názvem Bachrovna, neboť je to jedna z nejstarších budov v Kladně a sídlili v ní ředitelé kladenských hutí. Před samotnou vycházkou jsem děti důrazně poučila o bezpečnosti nejen po cestě, ale hlavně v bývalém areálu, do kterého má přístup kdokoliv z ulice a většina budov je v původním stavu. Děti se po cestě i v samotném areálu chovaly slušně, bezpečně a dbaly mých pokynů a stejně tak i při svačině, která probíhala na prostranství blízko frekventované vozovky a při cestě zpět. Časová dotace na tuto vycházku byla dle plánu 3 vyučovací hodiny a tento čas dostatečně vyhovoval. K některým naplánovaným objektům jsme se nemohli přiblížit úplně, protože některé společnosti, které se v areálu bývalých hutí v současné době nachází, oplotily svůj pozemek a plot tak zabraňuje v průchodu některých cest. Stavby, které jsme měli naplánované jsme viděli všechny, neboť jsou mohutné, a tedy viditelné i z větší dálky.

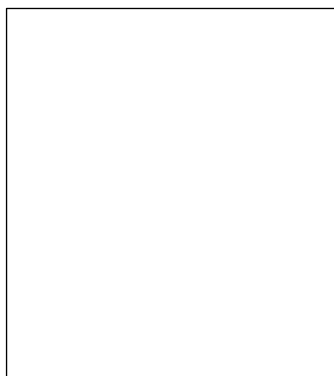
Žáci se seznámili s historií kladenských oceláren, umí vysvětlit proces výroby železa, vyjmenují výrobky, které se z oceli vyrábí a jejich použití, interpretuje pojmy železářny, koksovny, válcovny a ingot. K ověření příslušných znalostí žáků jsem použila pracovní list a vyhodnocení správných odpovědí. Při návštěvě areálu hutí Poldi jsem využila metodu pozorování v rámci které jsem ověřila uchování, vybavení a použití získaných informací. Žáci znají historii oceláren Poldi Kladno, které vyvážely ocel a výrobky z ní do celého světa. Cíle vycházky byly splněny.

12.6.1 Pracovní list číslo 6 Poldi Kladno

1. V jakých letech byla železárna Poldi Kladno založena?

2. Kdo Poldi Kladno založil?

3. Nakresli znak železáren Poldi Kladno.

4. Po kom dostaly železářny své jméno a čím profíl hlavy je na jejich ochranné známce?

5. Co je to ingot a k čemu se používal?

6. Co je to koks a k čemu byl v hutích využíván?

7. Co se vyrábělo z oceli? (správnou odpověď zakroužkuj)

pouliční lampy

klouby (implantáty)

vrtné nářadí

vařečky

konstrukce mostů

ocelové dráty

konstrukce střechy národního divadla

klikové hřídele do automobilů

postele

chirurgické nástroje

děla

12.7 Vycházka číslo 7

Téma: Vinařická hora, geologická stavba sopky, vřesoviště, fauna a flóra

Ročník: pátá třída

Výchovně vzdělávací cíle: Žák zná historii Vinařické hory. Vysvětlí pojem sopka, stratovulkán, čedič. Vyjmenuje část fauny a flóry, která se zde vyskytuje.

Metody: sledování dokumentárního pořadu, práce s počítačem, pracovní list

Formy: skupinová a hromadná výuka, vycházka

Vycházka: 3 vyučovací hodiny

Práce ve třídě: 2 projektové hodiny (2 x 45 minut)

Učební pomůcky: psací potřeby, tablet, promítací plátno, karty s informacemi místo chybějících tabulí, popis trasy, knihy Za sopkami po Čechách, Kladenskou přírodou po celý rok a Kladensko, velkoformátové čtvrtky, štětce, temperové barvy, mobilní telefon, pracovní list

Trasa vycházky: ZŠ Cyrila Boudy → autobusové nádraží → Vinařice → Vinařická hora → Vinařice → autobusové nádraží → ZŠ Cyrila Boudy

Průběh: Naučnou vycházku na Vinařickou horu jsem zahájila ve třídě jednou projektovou hodinou. Na začátku projektové hodiny jsem dětem pustila dokumentární pořad (dostupný na <https://m.youtube.com/watch?v=REKFcfFjQgQ>) o vzniku Vinařické hory a pro lepší představu její geologický vývoj na:

https://www.youtube.com/watch?v=HfcG_0Ky8PY. Poté jsme si v krátkosti zopakovali učivo z hodin vlastivědy, které se okrajově dotýká zemské kůry, lávy a vyhaslých sopek. Na závěr projektové hodiny dostaly děti za úkol nalézt na tabletech autobusové spojení do Vinařic. Děti měly za úkol si na zítřejší vycházku vzít s sebou mobilní telefon nebo fotoaparát. Druhá projektová hodina nás čekala po uskutečnění výletu.

Vycházka: Sraz před školou na naučnou vycházku do Vinařic byl v 7:20 hodin. Děti jsme poučila o slušném a bezpečném chování nejen v silničním provozu, ale hlavně na Vinařické horce, kudy cesta na většině úsecích vede po příkrých a kamenitých cestách a pěšinách. Poučila jsem je také o použití mobilních telefonů a fotoaparátů, které nám posloužily k vyfocení několika fotografií, které žáci následně využili k úkolu v pracovním listu. Tentokrát jsem nevybírala peníze na cestovné a každý žák si zakoupil

jízdenku sám. Autobus odjížděl z autobusového nádraží v 7:40 hodin a v 7:59 hodin byl ve Vinařicích. Po vystoupení z autobusu na zastávce s názvem Vinařice, která se nachází nedaleko náměstí, jsme museli dojít zhruba 400 metrů pěší chůzí na začátek naučné stezky Vinařické hory. Její celková délka je zhruba 4 kilometry a má 10 zastávek:

- Vinařická hora – přírodní památka
- V sadě
- U jeřábu
- V lomu
- Bílá stráň
- Vřesoviště
- Habrový les
- Nad lomy
- Hlavní vrchol
- Jižní vrchol

U každé zastávky kdysi bývaly informační tabule, ze kterých se daly vyčíst informace o místě, na kterém se právě nacházíme. Na každé tabuli byl také vyobrazen živočich či květina, které se zde vyskytují. Tabule byly na trase rozmístěny v rozmezí od 100 do 600 metrů. U každého místa, kde byla nebo kdysi bývala informační tabule jsme se zastavili a vybraný žák nám přečetl informace (buď z tabule nebo předem připravené), pak si všichni postupně prohlédli obrázky a vydali jsme se k další zastávce. U zastávky číslo 8 - Nad lomy bylo travnaté prostranství, tak jsme zde udělali přestávku na svačinu. Po svačině jsme pokračovali dále, přes zarostlé křoví není někdy cesta vidět a terén je chvílemi náročný na stoupání a vede po kamenité cestě. Proto jdeme pomalu a dbáme na bezpečnost. I směrové šipky většinou chybí, takže se orientujeme podle popisu trasy (dostupný na: <https://www.stezky.info/naucne-stezky-stredni-cechy/ns-vinaricka-hora.htm>). Děti cesta naštěstí neodradí a oceňují krásné výhledy na české středohoří. Nakonec se nám podařilo najít všech 10 zastávek a projít celou naučnou stezku, i když s drobným časovým zpožděním, které naštěstí nemělo vliv na zpáteční cestu. Autobus číslo 330, který odjížděl v 11:03 hodin ze zastávky Vinařice – škola jsme stihli a v 11:17 hodin jsme přijeli na autobusové nádraží. V půl 12 jsme se vrátili ke škole, kdo které šly děti na oběd do školní jídelny. Po obědě následovala druhá projektová hodina. Děti se rozdělily do několika skupin a každé skupině jsem rozdala pracovní list číslo 7. Před jeho vyplňováním jsem dětem přečetla vybrané úryvky z knih Za sopkami po Čechách,

Kladenskou přírodou po celý rok a Kladensko, které obsahovaly informace týkající se otázek a úkolů v pracovním listu. Po přečtení částí knih jsem je dala dětem k dispozici, spolu s tablety na kterých mohly děti využít připojení k internetu a vyhledat potřebné informace. Na vypracování pracovního listu dostaly všechny skupiny 45 minut. Některé skupiny si hned na začátku rozdělily úlohy, část dětí vyplňovala pracovní list a část malovala obrázky Vinařické horky temperovými barvami. Po tomto časovém limitu všechny skupiny pracovní list i obrázky Vinařické hory odevzdaly. Ihned jsme provedli vyhodnocení a hotové obrázky jsme připevnili kolíčky na síť, umístěnou na chodbě v prvním patře školní budovy spolu s nápisem „Sopka – Vinařická hora (čedičový stratovulkán)“.

Závěrečné hodnocení: Během projektových hodin děti zhlédly dokument o Vinařické hoře, ve kterém byl detailně popsán vznik dnes již bývalé sopky, její geologická stavba a přírodní poměry. Při samotné vycházce jsme využili naučnou stezku Vinařické hory, která je místy dost poničená a některé informační tabule chybí nebo je lze přečíst jen stěží. Celou trasu jsem si prošla předem, abychom s dětmi nebloudili, a to se vyplatilo, neboť většina směrových šipek chybí a snadno se zde sejde z cesty. Přesto se vycházka dětem moc líbila. Nejvíce ocenily asi to, že musely překonávat místy náročný terén a výhledy na okolní krajinu. Já jsem toto nadšení s nimi nesdílela, protože jsem měla obavu z počasí (v dešti by návštěva Vinařické horky možná nebyla) a o bezpečnost dětí. Ty se chovaly opravdu zodpovědně a dbaly mých pokynů. Protože jsme postupovali velice opatrně, zabrala nám vycházka více času, než bylo původně naplánováno. Tato skutečnost našťastí neměla vliv na zpáteční cestu a na autobusovou zastávku jsme dorazili včas. Po návratu do školy jsme vyplnili pracovní listy.

Před vyplněním pracovních listů jsem děti rozdělila do několika skupin a přečetla jim vybrané úryvky z knih, které pojednávají o Vinařické hoře. Protože se téma sopky v hodinách vlastivědy probírá jen okrajově, volila jsem otázky do pracovního listu spíše snadnější a děti nechala pracovat ve skupině, s pomocí tabletů a knih. Časovou dotaci na vypracování všech úkolů v pracovním listě, jsem dala 45 minut. Některé skupiny si práci rozdělily – část dětí odpovídala na otázky v pracovním listu a část kreslila obrázky Vinařické hory, u nichž jako předlohu využily fotografie, které si sami vyfotografovaly. Všechny skupiny zvládly pracovní list i hotové obrázky odevzdat v časovém limitu. Většina otázek byla zodpovězena správně. Obrázky Vinařické horky kreslené temperovými barvami, které jsme vystavili na chodbu v prvním patře naší školy, se dětem

moc povedly. Nástěnku jsme ještě doplnili o název „Sopka – Vinařická hora“ (čedičový stratovulkán).

Výchovně vzdělávací cíl této vycházky, který se týkal historie a vzniku Vinařické hory byl splněn. Ověření zapamatování informací jsem provedla při samotné vycházce, kdy jsem na jednotlivých zastávkách pokládala dětem kontrolní otázky, na něž získaly odpovědi v rámci projektové hodiny. Žáci popíší vznik sopky, vysvětlí pojem stratovulkán a čedič. Vyjmenuje část fauny a flóry, která se na Vinařické hoře vyskytuje. Kontrolní otázky byly rovněž uvedeny v pracovním listu, který žáci vyplňovali po vycházce. Děti pracovaly ve skupinkách a veškeré otázky byly správně zodpovězeny a zadané úkoly byly splněny. Viditelným výsledkem naší vycházky je nástěnka s obrázky Vinařické hory, namalovanými dětmi dle vlastních pořizovaných fotografií a která zdobí chodbu naší školy. Cíle naučné vycházky byly splněny.

12.7.1 Pracovní list číslo 7 Vinařická hora

1. Jak se nazývá místo, kde láva a vulkanické plyny vystoupí na zemský povrch?

— — — — —

2. Mezi horninami najdi a zakroužkuj čedič.

Obrázek 6- Horniny

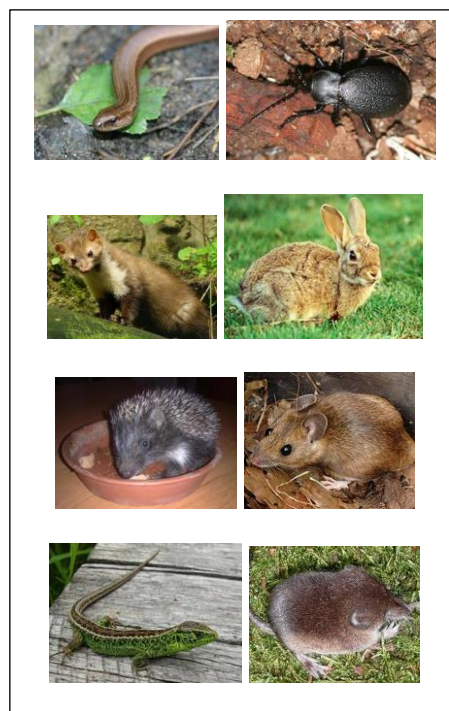
Věděl/a bys jak se mu také říká?

B _ _ Z _ _ _ T

3. Informační tabule na naučné stezce nás informovaly o výskytu některých vzácných živočichů.

K obrázkům napiš správné číslo živočicha.

- 1 - střevlík
 - 2 - ještěrka obecná
 - 3 - slepýš křehký
 - 4 - kuna skalní
 - 5 - ježek západní
 - 6 - myšice
 - 7 - rejsek obecný
 - 8 - králík divoký
- (ATLAS ZVÍŘAT, 2023)

Obrázek 7 - Živočichové

4. Na informačních tabulích, které jsme potkali cestou byly vyobrazeny rostliny, které můžeme na Vinařické hoře, v určitém období, spatřit. Zakroužkuj, které z nich to jsou. (náповěda: je jich 5)

ožanka kalamandra

šípek

tařice kališní

bělozářka liliovitá

locika prutnatá

bledule jarní

mateřídouška panonská

podběl lékařský

bělolist rolní

5. Jak se označuje zvláštní druh stromového porostu, který má zakřivené kmeny do různých směrů vlivem sesouváním půdy. Níže vyobrazené stromy jsme minuli na naší vycházce.

Obrázek 8 - Zakřivení stromů

Obrázek 9 - Zakřivení stromů

O _ _ _ Ý L _ S

6. Nakreslete temperovými barvami Vinařickou horu, jako předlohu použijte své dnešní pořízené fotografie.

13 ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo vytvořit sedm naučných vycházek, které budou moci využít učitelé ve svých hodinách vlastivědy a přírodovědy. Každá vycházka je zaměřena na dané téma, obsahuje úkoly a pracovní list, vztahující se k tématu. Díky vycházkám děti blíže poznají regionální historii formou projektového vyučování. Zaměření diplomové práce vychází z RVP ZV, konkrétně spadá do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, tematický okruh Místo, kde žijeme. Regionální historie je součástí základního vzdělávání, ale záleží na tom, jakou formou jsou žákům informace o regionu, ve kterém vyrůstají a žijí, předávány, neboť to má vliv na následné zpracování, využití a uchování získaných poznatků. V mé diplomové práci jsem připravila, zrealizovala a reflektovala sedm vlastivědných vycházek na Kladensku, kterým předcházely projektové hodiny, ve kterých děti plnily zadané úkoly, vyhledávaly informace, které následně prezentovaly před ostatními žáky. Ke každé vycházce náleží pracovní list s úkoly souvisejícími k příslušnému tématu. Na každou vycházku jsem zvolila tematické zaměření, naplánovala trasu, kterou jsem si předem prošla bez dětí, abych zjistila časovou dotaci a fyzickou a terénní náročnost. Také jsem stanovila cíle vycházky, metody a formy výuky a připravila pomůcky. Při vycházkách a projektových hodinách jsme využili mezipředmětových vztahů, které se dotkly informatiky (využití internetu, práce s počítačem), matematiky (využití měřítka, určování vzdálenosti, počítání příkladů v pracovním listu), českého jazyka (popis trasy, vyprávění, četba pověstí a pohádek), výtvarné výchovy (kresba, malování), dramatické výchovy (dramatizace pohádky) a tělesné výchovy (pohyb a pobyt v přírodě).

V teoretické části jsem zmínila projektové vyučování, přípravy před vycházkou a specifika žáků mladšího školního věku. Je zde také popsán kladenský region, historie a symboly města Kladna a významné památky a osobnosti. Popisuji zde také cílová místa a jejich historii.

V praktické části je zpracováno sedm vlastivědných vycházek, včetně pracovních listů, které pokrývají oblasti Člověk a jeho svět, Člověk a příroda, Člověk a společnost a Člověk a zdraví a jejich závěrečná reflexe. Pracovní listy jsme se snažili plnit v den uskutečnění vlastivědné vycházky, ale ne vždy to však bylo možné. Důvodem byla časová náročnost. V takovém případě jsme pracovní listy plnili a zhodnotili ihned následující den, dokud měli žáci vycházku v živé paměti. Po každé vycházce následovalo

také slovní zhodnocení dětmi o tom, jak se jim vycházka líbila, co pro ně bylo jednoduché nebo naopak náročné a co si z vycházky odnesly. Diplomová práce obsahuje i pracovní listy se správnými odpověďmi a obrazovou dokumentaci z uskutečněných vycházek.

Cíle práce byly splněny. V dětech jsem prostřednictvím vycházek v blízkém okolí jejich bydliště prohloubila zájem o přírodu, poznávají její rozmanitost a vzájemné souvislosti, umí se rozhlížet kolem sebe a vybudovaly si k ní kladný citový vztah. Vycházky byly zpracovány tak, aby u dětí podnítky zájem a chuť prakticky poznat místní a regionální skutečnosti formou různých činností a úkolů. Aby v nich přirozeným způsobem vybudovaly kladný vztah k místu jejich bydliště, který bude postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi. V průběhu jednotlivých naučných vycházek jsem u dětí pozorovala zájem o poznání kulturního bohatství regionu a naší země, zájem o získání historických a zeměpisných informací. Děti byly seznámeny s atraktivními místy ve svém regionu zábavnou formou, splnily všechny úkoly a nyní chápou všeobecné souvislosti s danými cíli vycházek. Děti mezi sebou spolupracovaly, plnily zadané úkoly, pracovaly v terénu, a tak byl cíl práce naplněn beze zbytku.

Vytyčené výchovně vzdělávací cíle byly splněny a věřím, že vycházky a projektové vyučování bylo pro děti pozitivním přínosem. Zpracované materiály mohou být nadále využity v rámci výuky příslušných předmětů na prvním stupni naší základní škole.

14 Seznam použité literatury

100 let ocelí Poldi. Ilustroval Bohuslav VALENTA. V Praze: Práce, 1989.

BARTOŠKOVÁ, Andrea, Petr M. BUBENÍČEK, Karel DRVOLA, et al. *Knihy o Budči*. [Zákolany]: obec Zákolany, 2022. ISBN 978-80-11-01662-3.

BARTOŠKOVÁ, Andrea. *Budeč 1100 let: (905-2005)*. V Kladně: Sládečkovo vlastivědné muzeum, 2005. ISBN 80-239-5742-2.

CÍLEK, Roman. *Čas slz a vzdoru: kalendárium 1938-1945: den po dni: okupace, teror, odpor*. Lidice [i.e. Nymburk]: Pro Památník Lidice vydal[o] nakl. Vega-L, 2015. ISBN 978-80-87275-79-5.

DOUBRAVA, Josef. *Metodická příručka na vyučovanie vlastivedy v 3. ročníku základnej školy*. 3. upr. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1986.

Druhá světová válka 1939-1945. Přeložil Jan KRIST. Praha: Naše vojsko, 2015. ISBN 9788020615640.

FABIÁNKOVÁ, Bohumíra. *Prvouka v 1.-3. ročníku základní školy*. Brno: Paido, 1996. Edice pedagogické literatury. ISBN 8085931311.

FROLÍK, František. *Osobnosti Kladenska s ukázkami jejich rukopisů*. Nové Strašecí: Jiří Červenka – Gelton, 2015. ISBN 978-80-88125-00-6.

HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-900-2.

HLOUŠEK, Jiří, ed. *Kladno v osobnostech*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Kladno: LUH, 1998. ISBN 80-85191-24-5.

KÁRNÝ, Miroslav. *Sto let kladenských železáren: příspěvek k dějinám českého železářství a k dějinám dělnického hnutí na Kladensku v letech 1854-1957*. Praha: Práce, 1959. Knižnice kroniky práce a bojů.

KOŠTÁL, Vratislav a Renata KOŠTÁLOVÁ. *Historická sídla Středočeského kraje*. Brno: Barrister & Principal, 2012. ISBN 9788087474822.

KRAJNÍK, Stanislav a Zdeněk POSPÍŠIL. *Kladensko*. V Praze: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1985.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 8073150395.

MATĚJ, Miloš. *Kulturní dědictví kladenské průmyslové aglomerace*. [Ostrava]: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě, [2017]. ISBN 978-80-85034-98-1.

PROCHÁZKA, Michal. *Kladenskou přírodou po celý rok*. Kladno: Halda, 2021. Kladenské zajímavosti. ISBN 978-80-905223-7-4.

RAPPRICH, Vladislav. *Za sopkami po Čechách*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3796-6.

SHAW, Antony. *Druhá světová válka den po dni*. V Praze: Naše vojsko, 2004. ISBN 80-7249-195-4.

STEHLÍK, Eduard. *Lidická vzpomínání*. Praha: Pro Památník Lidice vydala Jitka Kejřová, nakl. V ráji, 2007. ISBN 978-80-86758-45-9.

ŠVORC, Luděk. *Kladenské pohádky*. Kladno: Halda, 2013. ISBN 978-80-905223-3-6.

UVÁČEK, Jan. *120 let dolu Mayrau*. Ilustroval Jana GRATZOVÁ. V Kladně: Skanzen dolu Mayrau, 1995.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 9788024621531.

VYKOUK, Jaroslav. *Kladenský tulák: pověsti, příběhy a zajímavosti o původu jmen čtvrtí, částí města a místních lokalit v Kladně*. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, 2009. ISBN 978-80-903784-8-3.

Elektronické zdroje

AtlasZvířat.cz. [online]. [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: www.atlaszvirat.cz

Divadlo Kladno. Historie. [online]. [cit. 2023-02-24]. Dostupné z:

<https://www.divadlokladno.cz/o-divadle/historie/>

Divadlo Kladno. O divadle. [online]. [cit. 2023-03-27]. Dostupné z:

<https://www.divadlokladno.cz/o-divadle/>

Dokument výrobního procesu Poldi Steel, září 1996, Poldi vyrábí na 100 %. In:

Youtube [online]. 08.03.2013 [cit. 2023-13-01]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=cvnFYb0qm5g>). Kanál uživatele Poldi Kladno

Historie hornictví. Dějiny dolování uhlí na Kladensku a Rakovnicku. [online]. [cit. 2023-03-8]. Dostupné z:

<http://podzemi.solvayovylomy.cz/histor/lokality/kladno/KLADNO.htm>

Hornický skanzen Mayrau. O skanzenu. [online]. [cit. 2023-02-10]. Dostupné z:

<http://dul-mayrau.cz/o-skanzenu/>

Kladenské listy. Kladenské Sletišťe slouží veřejnosti již 100 let. [online]. [cit. 2022-11-21]. Dostupné z:

<https://kladenskelisty.cz/227916/kladenske-sletiste-slouzi-verejnosti-jiz-sto-let/>

Kladenské listy. Osobnosti města Kladna: Jaroslav Hruška. [online]. [cit. 2023-01-04].

Dostupné z: <https://kladenskelisty.cz/186214/osobnosti-mesta-kladna-jaroslav-hruska/>

Lidice dokument. In: Youtube [online].10.05.2020 [cit. 2022-11-04]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=EwOE9whB6m4>. Kanál uživatele armyfakty

Mapy.cz, náměstí starosty Pavla Kladno. [online]. [cit. 2022-10-03]. Dostupné z:

<https://mapy.cz/zakladni?source=stre&id=97204&ds=1&x=14.1028619&y=50.1473056&z=18>

Město Kladno. Historie Kladna. [online]. [cit. 2023-04-30]. Dostupné z:

[Historie Kladna: Kladno \(mestokladno.cz\)](https://www.mestokladno.cz/historie-kladna).

Město Kladno. Symboly města Kladna. [online]. [cit. 2023-04-30]. Dostupné z:

[Symboly města Kladna: Kladno \(mestokladno.cz\)](https://www.mestokladno.cz/symboly-mesta-kladna).

Místopisný průvodce po České republice. Kladno. [online]. [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/4602/kladno/pocet-obyvatel/>

Naše Kladno. Vinařická hora, tip na výlet. [online]. [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.nasekladno.cz/tip-na-vylet-vinaricka-hora/>

Oblastní nemocnice Kladno, a.s. Historie a současnost nemocnice. [online]. [cit. 2023-01-04]. Dostupné z: <http://nemocnicekladno.cz/nemocnice/historie>

Památkový katalog. Železniční stanice Kladno. [online]. [cit. 2023-01-04]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/zeleznicni-stanice-kladno-11470607>

Památník Lidice. Památník a pietní území. [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.lidice-memorial.cz/pamatnik/pamatnik-a-pietni-uzemi/>

Památník Lidice. Pomník dětským obětem války. [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.lidice-memorial.cz/pamatnik/pomnik-detskym-obetem-valky/>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

Sládečkovo vlastivědné muzeum Kladno. Budeč. [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <http://www.omk.cz/index.html?url=http://www.omk.cz/dyn/doc/budec>

STEZKY.INFO. Naučná stezka Vinařická hora. [online]. [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: <https://www.stezky.info/naucne-stezky-stredni-cechy/ns-vinaricka-hora.htm>

STRATOVULKÁN – Vinařická hora. In: Youtube [online]. 25-05-2020 [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <https://m.youtube.com/watch?v=REKFcfFjQgQ>. Kanál uživatele

Miloš Bláha

Toulavá kamera. TV, ČT1, 29. července 2007, 10:00. Dostupné z:

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/207411000320729/>

Vinařická hora – geologický vývoj/ Vinařice Hill –geological evolution. In: Youtube [online]. 13-11-2015 [cit. 2022-12-09]. Dostupné z:

https://www.youtube.com/watch?v=HfcG_0Ky8PY. Kanál uživatele Česká geologická služba

Základní škola Kladno, C. Boudy 1188. Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2014/2015. [online]. [cit. 2023-02-21]. Dostupné z:

https://10zskladno.cz/wpcontent/uploads/2016/10/vyrocní_zprava_o_cinnosti_skoly_za_skolni_rok_2014_2015.pdf

15 Seznam obrázků

Obrázek 1 - Znak města.....	31
Obrázek 2 - Logo města.....	32
Obrázek 3 - Prapor města	32
Obrázek 4 - Mapa náměstí	46
Obrázek 5 - Mapa České republiky.....	63
Obrázek 6- Horniny.....	80
Obrázek 7 - Živočichové	80
Obrázek 8 - Zakřivení stromů	81
Obrázek 9 - Zakřivení stromů.....	81

16 Seznam tabulek

Tabulka 1 - Křížovka.....	58
---------------------------	----

PŘÍLOHY

Příloha - A: Správné odpovědi pracovních listů	III
Příloha 1 - Pracovní list číslo 1 město Kladno.....	V
Příloha 2 - Pracovní list číslo 2 významné osobnosti Kladenska	VII
Příloha 3 - Pracovní list číslo 3 obec Lidice	VIII
Příloha 4 - Pracovní list číslo 4 hornický skanzen Mayrau	X
Příloha 5 - Pracovní list číslo 5 Budeč	XI
Příloha 6 - Pracovní list číslo 6 Poldi Kladno.....	XIII
Příloha 7 - Pracovní list číslo 7 Vinařická hora	XIV
Příloha - B: Fotografická dokumentace.....	XVI
Příloha 1 - Pracovní list číslo 1 město Kladno.....	V
Příloha 2 - Pracovní list číslo 2 významné osobnosti Kladenska	VII
Příloha 3 - Pracovní list číslo 3 obec Lidice	VIII
Příloha 4 - Pracovní list číslo 4 hornický skanzen Mayrau	X
Příloha 5 - Pracovní list číslo 5 Budeč	XI
Příloha 6 - Pracovní list číslo 6 Poldi Kladno.....	XIII
Příloha 7 - Pracovní list číslo 7 Vinařická hora	XIV
Příloha 8 - Mariánské sousoší	XVI
Příloha 9 - Radnice.....	XVII
Příloha 10 - Knihovna	XVIII
Příloha 11 - Kostel	XIX
Příloha 12 - Kostel oltář	XX
Příloha 13 - Zimní stadion.....	XXI
Příloha 14 - Rodný dům Zdeňka Millera.....	XXII
Příloha 15 - Rodný dům Zdeňka Millera – pamětní deska.....	XXIII
Příloha 16 - Kaple svatého Floriána.....	XXIV

Příloha 17 - Sousoší hornictví.....	XXV
Příloha 18 - Lidice – pietní území.....	XXVI
Příloha 19 - Lidice – kříž z ohořelých trámů s trnovou korunou.....	XXVII
Příloha 20 - Lidice – statek Stanislava Horáka.....	XXVIII
Příloha 21 - Lidice – pomník dětským obětem války	XXIX
Příloha 22 - Lidice – památník.....	XXX
Příloha 23 - Důl Mayrau.....	XXXI
Příloha 24 - Důl Mayrau – těžní věž	XXXII
Příloha 25 - Hradiště Budeč.....	XXXIII
Příloha 26 - Budeč – rotunda Petra a Pavla.....	XXXIV
Příloha 27 - Pomník Antonína Zápotockého v Zákolanech	XXXV
Příloha 28 - Poldi Kladno – chladicí věž.....	XXXVI
Příloha 29 - Poldi – rudné zásobníky	XXXVII
Příloha 30 - Poldi – hlavní vchod.....	XXXVIII
Příloha 31 - Poldi – vápenné pece se zásobníky	XXXIX
Příloha 32 - Vinařická hora.....	XL
Příloha 33 - Vinařická hora.....	XLI
Příloha 34 - Vypracovaný pracovní list číslo 1.....	XLII
Příloha 35 - Vypracovaný pracovní list číslo 2.....	XLIII
Příloha 36 - Vypracovaný pracovní list číslo 3.....	XLIV
Příloha 37 - Vypracovaný pracovní list číslo 4.....	XLVI
Příloha 38 - Vypracovaný pracovní list číslo 5.....	XLVII
Příloha 39 - Vypracovaný pracovní list číslo 6.....	XLIX
Příloha 40 - Vypracovaný pracovní list číslo 7.....	L
Příloha - C: Ukázky vypracovaných pracovních listů.....	XLII
Příloha 1 - Pracovní list číslo 1 město Kladno.....	V

Příloha 2 - Pracovní list číslo 2 významné osobnosti Kladenska	VII
Příloha 3 - Pracovní list číslo 3 obec Lidice	VIII
Příloha 4 - Pracovní list číslo 4 hornický skanzen Mayrau	X
Příloha 5 - Pracovní list číslo 5 Budeč	XI
Příloha 6 - Pracovní list číslo 6 Poldi Kladno.....	XIII
Příloha 7 - Pracovní list číslo 7 Vinařická hora	XIV
Příloha 8 - Mariánské sousoší	XVI
Příloha 9 - Radnice.....	XVII
Příloha 10 - Knihovna	XVIII
Příloha 11 - Kostel	XIX
Příloha 12 - Kostel oltář	XX
Příloha 13 - Zimní stadion.....	XXI
Příloha 14 - Rodný dům Zdeňka Millera.....	XXII
Příloha 15 - Rodný dům Zdeňka Millera – pamětní deska.....	XXIII
Příloha 16 - Kaple svatého Floriána.....	XXIV
Příloha 17 - Sousoší hornictví.....	XXV
Příloha 18 - Lidice – pietní území.....	XXVI
Příloha 19 - Lidice – kříž z ohořelých trámů s trnovou korunou.....	XXVII
Příloha 20 - Lidice – statek Stanislava Horáka.....	XXVIII
Příloha 21 - Lidice – pomník dětským obětem války	XXIX
Příloha 22 - Lidice – památník.....	XXX
Příloha 23 - Důl Mayrau.....	XXXI
Příloha 24 - Důl Mayrau – těžní věž	XXXII
Příloha 25 - Hradiště Budeč.....	XXXIII
Příloha 26 - Budeč – rotunda Petra a Pavla	XXXIV
Příloha 27 - Pomník Antonína Zápotockého v Zákolanech	XXXV

Příloha 28 - Poldi Kladno – chladicí věž.....	XXXVI
Příloha 29 - Poldi – rudné zásobníky	XXXVII
Příloha 30 - Poldi – hlavní vchod.....	XXXVIII
Příloha 31 - Poldi – vápenné pece se zásobníky	XXXIX
Příloha 32 - Vinařická hora.....	XL
Příloha 33 - Vinařická hora.....	XLI
Příloha 34 - Vypracovaný pracovní list číslo 1.....	XLII
Příloha 35 - Vypracovaný pracovní list číslo 2.....	XLIII
Příloha 36 - Vypracovaný pracovní list číslo 3.....	XLIV
Příloha 37 - Vypracovaný pracovní list číslo 4.....	XLVI
Příloha 38 - Vypracovaný pracovní list číslo 5.....	XLVII
Příloha 39 - Vypracovaný pracovní list číslo 6.....	XLIX
Příloha 40 - Vypracovaný pracovní list číslo 7.....	L
	XLIX
Příloha - D: Pohádka Permoník z Mayrovky.....	LIII

Příloha - A: Správné odpovědi pracovních listů

Příloha 1 - Pracovní list číslo 1 město Kladno

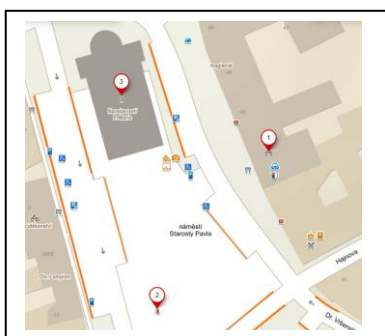
1. Kolik obyvatel má město Kladno?

Zhruba 65 000 obyvatel

2. Ve kterém kraji se nachází?

Středočeský kraj

3. Pojmenuj vyznačené stavby, které se nachází na náměstí Starosty Pavla. Nakresli k nim i topografickou značku.

1- radnice – magistrát

2 – Mariánské sousoší

3 - kostel

4. Vyjmenuj městskou část Kladna, ve které se nachází naše škola.

Sítná

5. Vyber rok, ve kterém byl postaven kostel Nanebevzetí Panny Marie, který se nachází vedle kladenského magistrátu? Správnou odpověď zakroužkuj.

a) 1899

6. Jak se jmenuje přehrada, která je zdrojem pitné vody pro Kladno. Jaký potok se do ní vlévá a kde? (můžeš si vzít na pomoc mapu)

Přehrada se jmenuje Klíčava, do které se vlévá Lánský potok u obce Zbečno

7. Napiš jméno primátora města Kladna.

Milan Volf

8. Jak využiješ nově získané znalosti, až půjdeš ven s kamarádem?

9. Co se ti líbí na našem městě, co bys na něm změnil a co ti tu chybí?

Příloha 2 - Pracovní list číslo 2 významné osobnosti Kladenska

1. Vyjmenuj 3 profese Zdeňka Millera. Jakou postavičku nakreslil?

ilustrátor

animátor

výtvarník

nakreslil krtečka

2. Vyjmenuj alespoň tři knihy, které napsal Bohumil Hrabal.

Ostře sledované vlaky

Slavnosti sněženek

Postřižiny

3. Co spojuje Vojtěcha Lannu a Jana Váňu?

Těžba uhlí

4. Cyril Bouda také tvořil návrhy pro vitráže. Ve které významné budově nalezneme takové okno? (náповěda: budova se nachází v blízkosti pražského hradu)

Katedrála svatého Víta

5. Vyjmenuj několik staveb na Kladensku, na kterých se podílel Ignác Kilián Dientzenhofer.

Kaple sv. Floriána v Kladně

Fara ve Zlonicích

Kladenský zámek

Břevnovský klášter

Mariánské sousoší v Kladně

Kostel svatého Jana Nepomuckého Hradčany

6. Napiš, co se na Kladensku v minulosti těžilo a co se zde ještě donedávna vyrábělo pro celý svět.

uhlí ocel

7. Vyber jednu osobnost, o které si myslíš, že nejvíce proslavila Kladno nebo měla pro naše město největší význam. Svou volbu zdůvodni.

Osobnost: _____

Proč:

Příloha 3 - Pracovní list číslo 3 obec Lidice

1. Ve kterých letech probíhala 2. světová válka?

1939–1945

2. Uveď události, které se vážou k daným datům:

září 1938 Mnichovská dohoda

15. 3. 1939 obsazení zbytku republiky německými vojáky

16. 3. 1939 Protektorát Čechy a Morava

5. 5. 1945 Pražské povstání

3. Co je gestapo?

Německá policie

4. Které národnosti chtěl Hitler úplně vyhubit?

Romy a Židy

5. Nakresli znak, který musela nosit na oděvu jedna z těchto národností.

6. Napiš název naší republiky po obsazení Německem?

Protektorát Čechy a Morava

7. K čemu sloužily koncentrační tábory?

Nejprve k uvěznění civilních lidí i bez právního důvodu. Později v nich německý nacistický režim mučil a zabíjel své údajné či skutečné nepřátele.

8. Kdy slavíme konec druhé světové války? Jak se jmenuje tento významný den?

9. 5. 1945

Den vítězství

9. Vylušti křížovku:

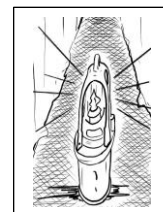
- 1 – obrněné vozidlo s pásy
- 2 – národnost, která nosila hvězdu
- 3 – doplň: koncentrační
- 4 – v jaké komoře se vyhlazovali židé?
- 5 – jedna z našich spřátelených zemí byla
- 6 – iniciály německého policejního generála, na kterého byl spáchán atentát
- 7 – obec, která byla dne 10.6.1942 vypálena
- 8 – co našli lidé v plynových komorách?
- 9 – doplň: druhá světová
- 10 – příjmení druhého československého prezidenta
- 11 – co používali vojáci k boji? (střelné)

TAJENKA

	1	T	A	N	K				
	2	Ž	I	D	É				
3	T	Á	B	O	R				
	4	P	L	Y	N	O	V	É	
	5		F	R	A	N	C	I	E
			X						
	6	R	H						
	7	L	I	D	I	C	E		
8	S	M	R	T					
	9	V	Á	L	K	A			
	10	B	E	N	E	Š			
11	Z	B	R	A	N	Ě			

Příloha 4 - Pracovní list číslo 4 hornický skanzen Mayrau

1. Ve kterém století začala pravidelná těžba uhlí na území České republiky?
v 18. století
2. Černé uhlí je:
neobnovitelný zdroj
3. Vyjmenuj alespoň 3 nerostné suroviny, které se těží na území České republiky.
Černé uhlí, hnědé uhlí, vápenec
4. Doplně:
Povrchová těžba se provádí v lomech.
Hlubinná těžba se provádí v dolech.
5. Napiš jméno a příjmení havíře a geologa, který na Kladensku našel nejmocnější sloj (tato událost byla počátkem těžby uhlí na Kladensku).
Jan Váňa
6. Jak se jmenovala lampička, se kterou chodili havíři do dolu?
Kahan
7. Zakroužkuj na mapě místo, kde se v současné době těží černé uhlí (nápopověda: jedná se o Moravskoslezský kraj).

Příloha 5 - Pracovní list číslo 5 Budeč

1. Dle výsledků příkladů seřaď poslední Přemyslovce ve správném pořadí jejich kralování.

32:6 = Václav III.

29:6 = Václav I.

15:9 = Václav II.

60:7 = Přemysl Otakar I.

52:7 = Přemysl Otakar II.

1) 8 zb.4 Přemysl Otakar I.

2) 4 zb.5 Václav I.

3) 7 zb.3 Přemysl Otakar II.

4) 1 zb.6 Václav II.

5) 5 zb.2 Václav III.

2. Kdo a v jakém století založil hradiště Budeč? (správnou odpověď zakroužkuj)
kníže Spytihněv

v 9. století

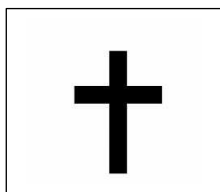
3. Svatý Václav se na Budči učil psaní a žaltáři.
4. Jak se nazývá kostel s kruhovým půdorysem?

Rotunda

5. K čemu sloužila hradiště? (správnou odpověď zakroužkuj)

vojenské centrum a útočiště obyvatelstva

6. Nakresli, co je symbolem křesťanství?

7. Jak se jmenovaly první mince, které dal razit kníže Boleslav?

Denáry

8. 8. Ve kterém městě najdeme sochu svatého Václava na koni?

v Praze

9. Jak se nazývá Boleslavův zločin?

Bratrovražda

10. Nakresli znak Českého království.

Příloha 6 - Pracovní list číslo 6 Poldi Kladno

1. V jakých letech byla železárna Poldi Kladno založena?

1889

2. Kdo Poldi Kladno založil?

Karl Wittgenstein

3. Nakresli znak železáren Poldi Kladno.

4. Po kom dostaly železářny své jméno a či profil hlavy je na jejich ochranné známce?

Po manželce zakladatele paní Leopoldině, jejíž profil je na ochranné známce.

5. Co je to ingot a k čemu se používal?

Kovový hutní polotovár, který se používá k dalšímu zpracování.

6. Co je to koks a k čemu byl v hutích využíván?

Je to druh uhlí, kterým se vytápěly vysoké pece.

7. Co se vyrábělo z oceli? (správnou odpověď zakroužkuj)

klouby (implantáty), vrtné nářadí konstrukce mostů, ocelové dráty, konstrukce střechy národního divadla, klikové hřídele do automobilů, chirurgické nástroje, děla

Příloha 7 - Pracovní list číslo 7 Vinařická hora

7. Jak se nazývá místo, kde láva a vulkanické plyny vystoupí na zemský povrch?

Sopka

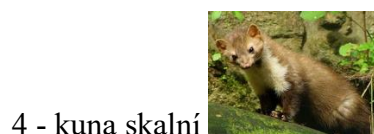
8. Mezi horninami najdi a zakroužkuj čedič.

Věděl/a bys jak se mu také říká? Bazalt

9. Informační tabule na naučné stezce nás informovaly o výskytu některých vzácných živočichů.

K obrázkům napiš správné číslo živočicha.

5 - ježek západní

6 - myšice

7 - rejsek obecný

8 - králík divoký

(ATLAS ZVÍŘAT, 2023)

10. Na informačních tabulích, které jsme potkali cestou byly vyobrazeny rostliny, které můžeme na Vinařické hoře, v určitém období, spatřit. Zakroužkuj, které z nich to jsou. (náповěda: je jich 5)

ožanka kalamandra

tařice kališní

bělozářka liliovitá

mateřídouška panonská

bělolist rolní

11. Jak se označuje zvláštní druh stromového porostu, který má zakřivené kmeny do různých směrů vlivem sesouváním půdy. Níže vyobrazené stromy jsme minuli na naší vycházce.

Opilý les

12. Nakreslete temperovými barvami Vinařickou horu, jako předlohu použijte své dnešní pořízené fotografie.

Příloha - B: Fotografická dokumentace

Příloha 8 - Mariánské sousoší

Příloha 9 - Radnice

Příloha 10 - Knihovna

Příloha 11 - Kostel

Příloha 12 - Kostel oltář

Příloha 13 - Zimní stadion

Příloha 14 - Rodný dům Zdeňka Millera

Příloha 15 - Rodný dům Zdeňka Millera – pamětní deska

Příloha 16 - Kaple svatého Floriána

Příloha 17 - Sousoší hornictví

Příloha 18 - Lidice – pietní území

Příloha 19 - Lidice – kříž z ohořelých trámů s trnovou korunou

Příloha 20: Lidice – statek Stanislava Horáka

Příloha 20 - Lidice – statek Stanislava Horáka

Příloha 21 - Lidice – pomník dětským obětem války

Příloha 22 - Lidice – památník

Příloha 23 - Důl Mayrau

Příloha 24 - Důl Mayrau – těžní věž

Příloha 25 - Hradiště Budeč

Příloha 26 - Budeč – rotunda Petra a Pavla

Příloha 27 - Pomník Antonína Zápotockého v Zákolanech

Příloha 28 - Poldi Kladno – chladicí věž

Příloha 29 - Poldi – rudné zásobníky

Příloha 30 - Poldi – hlavní vchod

Příloha 31 - Poldi – vápenné pece se zásobníky

Příloha 32 - Vinařická hora

Příloha 33 - Vinařická hora

Příloha - C: Ukázky vypracovaných pracovních listů

Příloha 34 - Vypracovaný pracovní list číslo 1

Pracovní list číslo 1 město Kladno

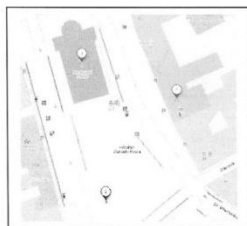
1. Kolik obyvatel má město Kladno?

70 000

2. Ve kterém kraji se nachází?

Středočeský kraj

3. Pojmenuj vyznačené stavby, které se nachází na náměstí Starosty Pavla. Nakresli k nim i topografickou značku.

1. <u>Radnice</u>	
<u>Mariánské</u>	
2. <u>sousoší</u>	
3. <u>kostel</u>	

4. Vyjmenuj městskou část Kladna, ve které se nachází naše škola.

Sitná

5. Vyber rok, ve kterém byl postaven kostel Nanebevzetí Panny Marie, který se nachází vedle kladenského magistrátu? Správnou odpověď zakroužkuj.

- a) 1899 b) 1978 c) 1352

6. Jak se jmenuje přehrada, která je zdrojem pitné vody pro Kladno. Jaký potok se do ní vlévá a kde? (můžeš si vzít na pomoc mapu)

Přehrada se jmenuje Kličava, do které se vlévá Lánský potoček u obce ZBĚCHO.

7. Napiš jméno primátora města Kladna.

MILAN VOLE

9. Jak využiješ nově získané znalosti, až půjdeš ven s kamarádem?

Půjdeme do zámecké zahrady na medvědy a kamarátce povím, kde se tu vzali.

10. Co se ti líbí na našem městě, co bys na něm změnil a co ti tu chybí?

Líbí se mi tu všechno, vadí mi tu rámové, a chybí mi tu příroda.

Příloha 35 - Vypracovaný pracovní list číslo 2

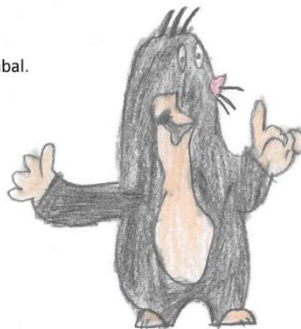
Pracovní list číslo 2 významné osobnosti Kladenska

1. Vyjmenuj 3 profese Zdeňka Millera. Jakou postavičku nakreslil?

výtvarník ilustrátor filmový režisér
nakreslil katečka

2. Vyjmenuj alespoň tři knihy, které napsal Bohumil Hrabal.

Postřižiny
slavný sněženek
Pábitelé

3. Co spojuje Vojtěcha Lannu a Jana Váňu?

těžba uhlí

4. Cyril Bouda také tvořil návrhy pro vitráže. V které významné budově nalezneme takové okno?
(nápopěda: budova se nachází v blízkosti pražského hradu)

Katedrála svatého Víta

5. Vyjmenuj několik kladenských staveb, na kterých se podílel Ignác Kilián Dientzenhofer.

Kladenský zámek _____
Fara ve Zlonicích _____
Břevnovský klášter _____

6. Napiš, co se na Kladensku v minulosti těžilo a co se zde ještě donedávna vyrábělo pro celý svět.

uhlí ocel

7. Vyber jednu osobnost, o které si myslíš, že nejvíce proslavila Kladno nebo měla pro naše město největší význam. Svou volbu zdůvodni.

Osobnost: Jaromír Jágr

Proč: Je to hokejová legenda

Příloha 36 - Vypracovaný pracovní list číslo 3

Pracovní list číslo 3 obec Lidice

1. Ve kterých letech probíhala 2. světová válka?

1939 - 1945

2. Uveď události, které se vážou k daným datům:

září 1938 Mnichovská dohoda 15.3.1939 Obsazení německými vojsky

16.3. 1939 Protektorát Čechy a Morava 5.5. 1945 Rašské poselství

3. Co je gestapo?

Německá policie

4. Které národnosti chtěl Hitler úplně vyhubit?

Romy Židy

Nakresli znak, který musela nosit na oděvu jedna z těchto národností.

5. Napiš název naší republiky po obsazení Německem?

Protektorát Čechy a Morava

6. K čemu sloužily koncentrační tábory?

Ke zavraždění nevinných lidí v nich byli vězněni a pak zabiti (plynové komory)

7. Kdy slavíme konec druhé světové války? Jak se jmenuje tento významný den?

8.5.1945 Den vítězství

8. Vylušti křížovku.

1 – obrněné vozidlo s pásy

2 – národnost, která nosila hvězdu

3 – doplň: koncentrační

4 – v jaké komoře se vyhlazovali židé?

5 – jedna z našich spřátelených zemí byla

6 – iniciály německého policejního generála, na kterého byl spáchán atentát

7 – obec, která byla dne 10.6.1942 vypálena

8 – co našli lidé v plynových komorách?

9 – doplň: druhá světová

- 10 – příjmení druhého československého prezidenta
- 11 – co používali vojáci k boji? (střelné)

TAJENKA

1	T	A	N	K															
2	Ž	I	D	E															
3	T	A	B	O	R														
4	P	L	Y	N	O	V	E												
5	F	R	A	N	C	I	E												
		X																	
6	R	H																	
7	L	I	D	I	C	E													
8	S	M	R	T															
9	V	A	L	K	A														
10	B	E	N	E	Š														
11	Z	B	R	A	N	Ě													

ADOLF HITLER

Příloha 37 - Vypracovaný pracovní list číslo 4

Pracovní list číslo 4 hornický skanzen Mayrau

1. Ve kterém století začala pravidelná těžba uhlí na území České republiky?

v 18 století

2. Černé uhlí je:

obnovitelný zdroj X ~~neobnovitelný zdroj~~

3. Vymenuj alespoň 3 nerostné suroviny, které se těží na území České republiky.

ŽULA

VÁPENEC

ČEDIČ

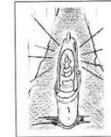
4. Doplň:

Povrchová těžba se provádí v LOMĚ.

Hlubinná těžba se provádí v DOLĚ.

5. Napiš jméno a příjmení havíře a geologa, který na Kladensku našel nejmocnější sloj (tato událost byla počátkem těžby uhlí na Kladensku).

JAN VÁŇA

6. Jak se jmenovala lampička, se kterou chodili havíři do dolu?

KAHAN

7. Zakroužkuj na mapě místo, kde se v současné době těží černé uhlí (nápopověda: jedná se o Moravskoslezský kraj).

Příloha 38 - Vypracovaný pracovní list číslo 5

Pracovní list číslo 5 Budeč

1. Dle výsledků příkladů seřaď poslední Přemyslovce ve správném pořadí jejich kralování.

32:6= Václav III.

29:6= Václav I.

15:9= Václav II.

60:7= Přemysl Otakar I.

52:7= Přemysl Otakar II.

- 1) 8 zb.4 Přemysl Otakar I.
2) 4 zb.5 Václav I.
3) 7 zb.3 Přemysl Otakar II.
4) 1 zb.6 Václav II.
5) 5 zb.2 Václav III.

2. Kdo a v jakém století založil hradiště Budeč? (správnou odpověď zakroužkuj)

- a) svatý Václav
b) kníže Spytihněv
c) svatá Ludmila

v 9 století

3. Svatý Václav se na Budči učil psaní a žaltáři.

křesťanství psaní gramatice algebře žaltáři

4. Jak se nazývá kostel s kruhovým půdorysem?

R O T U N D A

5. K čemu sloužila hradiště? (správnou odpověď zakroužkuj)

letní sídla králů skladiště potravin pohřebiště vojenské centrum a útočiště obyvatelstva

6. Nakresli, co je symbolem křesťanství?

7. Jak se jmenovaly první mince, které dal razit kníže Boleslav?

Denáry

8. Ve kterém městě najdeme sochu svatého Václava na koni?

v Praze

9. Jak se nazývá Boleslavův zločin?

B n a t r o v n a ž d a

10. Nakresli znak Českého království.

Příloha 39 - Vypracovaný pracovní list číslo 6

Pracovní list číslo 6 Poldi Kladno

1. V jakých letech byla železárna Poldi Kladno založena?

1889

2. Kdo Poldi Kladno založil?

Karl Witgenstein

3. Nakresli znak železáren Poldi Kladno.

4. Po kom dostaly železářny své jméno a čím profil hlavy je na jejich ochranné známce?

Po manželce se jménem Leopoldína. Její.

5. Co je to ingot a k čemu se používal?

polobovar

6. Co je to koks a k čemu byl v hutích využíván?

obrázky uhlí, využíval se k topení v peci

7. Co se vyrábělo z oceli? (správnou odpověď zakroužkuj)

pouliční lampy klouby (implantáty) vrtné nářadí vařečky
konstrukce mostů postele ocelové dráty konstrukce střechy národního divadla
klikové hřídele do automobilů chirurgické nástroje děla

Příloha 40 - Vypracovaný pracovní list číslo 7

Pracovní list číslo 7 Vinařická hora

1. Jak se nazývá místo, kde láva a vulkanické plyny vystoupí na zemský povrch?

S O P K A

2. Mezi horninami najdi a zakroužkuj čedič.

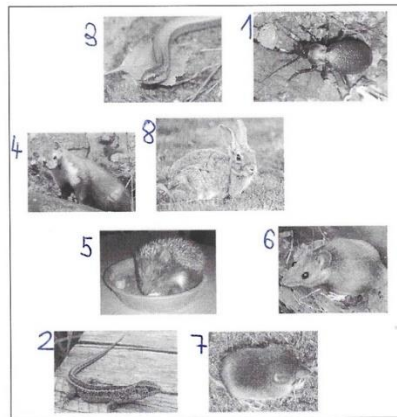

Věděl/a bys jak se mu také říká?

B A Z A L T

3. Informační tabule na naučné stezce nás informovaly o výskytu některých vzácných živočichů. K obrázkům napiš správné číslo živočicha.

- 1 - střevlík
- 2 - ještěrka obecná
- 3 - slepýš křehký
- 4 - kuna skalní
- 5 - ježek západní
- 6 - myšice
- 7 - rejsek obecný
- 8 - králík divoký

4. Na informačních tabulích, které jsme potkali cestou byly vyobrazeny rostliny, které můžeme na Vinařické hoře, v určitém období, spatřit. Zakroužkuj, které z nich to jsou. (nápopěda: je jich 5)

ožanka kalamandra šípek tařice kališní
bělozářka liliovitá locika prutnatá bledule jarní
mateřídouška panonská podběl lékařský bělolist rolní

5. Jak se označuje zvláštní druh stromového porostu, který má zakřivené kmeny do různých směrů vlivem sesouváním půdy. Níže vyobrazené stromy jsme minuli na naší vycházce.

O P Ī L Ý L E S

6. Nakreslete temperovými barvami Vinařickou horu, jako předlohu použijte své dnešní pořízené fotografie.

Příloha - D: Pohádka Permoník z Mayrovky

Permoník z Mayrovky

Havířina je těžká robotá. Nemůže ji dělat žádné párátko, ale jen opravdový chlap. Časně ráno, ještě za tmy, sjížděli se na kolech havíři ze širokého okolí fárat do dolu Mayrau, kterému říkali Mayrovka. Na cestu si svítili lampami karbidkami. Z dálky to vypadalo jako proudy světlušek. Některé svítilny narážely na rámy kol a v šeru časného rána to znělo, jako by si světlušky vyprávěly. U vrátnice zněl ze všech stran havířský pozdrav „Zdař Bůh!“. Tady také sesedli z kol dva kamarádi Josef a Jan, oba z kladenského Podprůhonu.

V kladenských dolech se tenkrát kutalo uhlí ručně. Vozíky pod zemí tahali koně. Jak léta neviděli světlo, oslepli. Všichni měli nejraději koníčka grošáčka Šemíka. Havíři Jan a Josef kopali celé dopoledne. Konečně si sedli ke svačině a zakousli se do chlebě se sádlem. Pojednou, kde se vzal, tu se vzal, stál před nimi permoník. Měl dlouhé vousy a červenou čepičku. Havíři ho znali a říkali mu Kulda. Podíval se na ně očima černýma jako uhel a tiše řekl:

„Mám hlad, nedali byste mi najíst?“

„Jedeš! Sám mám málo,“ odháněl ho Josef.

„Pojď sem, třeba ti také kručí v břiše jako mně,“ zastal se ho Jan a podal mu půlku svého chleba. Permoníčkovi zajiskřily oči a chlebě si vzal.

„Ještě se napij kafe, ale je to brynda.“

„Děkuji ti, Jane, dobře jsi udělal,“ řekl vděčně permoník. Pak dupnul nohou a byl pryč.

Josef mezi žvýkáním chleba utrousil: „Ty jsi ale trouba.“

Druhý den kopali silnou žílu uhlí ve skále. Rozsvícené kahany jen slabě prosvěcovaly uhelnou sloj, a tak se vozíky huntíky plnily jen pomalu. Když byly plné, odtáhl je k těžní kleci koníček grošáček. Jan do ruchu práce povídá: „Dneska se mi zdá, že je Šemík nějaký nesvůj. Třikrát hrábl přední nohou a zařehtal, jako by mi chtěl něco říct. Neuklidnil se, ani když jsem mu dal kostku cukru.“

„Nestraš a kopej, ať máme vyděláno,“ odbyl ho Josef.

Oba byli zaujati havířskou dřinou a nic kolem nevnímali. Pojednou se Janovi zdálo, že ho někdo tahá za kalhoty. Ohlédl se a uviděl permoníka Kuldu. Trpaslík ho tahal za nohavici stále silněji, a tak Jan opřel krumpáč o stěnu a zašeptal: „Co chceš?“

„Pojď,“ ozvala se stručná odpověď. Jan kráčel za permoníkem jako ve snu. Když byli kus od díla, kde havíři předtím pracovali, ozvala se ohromná rána, sesuly se hromady uhlí a kamení, celá chodba se zatřásla a pro oblak prachu nebylo nic vidět.

Kulda Jana stále držel a vedl. Zdálo se, že vidí i ve tmě. Doprovodil jej až k těžní jámě, kde už nebyla tma. Pak zmizel. Jan mu ani nestačil poděkovat. Tři dny byl lakomý Josef uvězněn o hladu a žízni v mezeře mezi spadlým uhlím. Záchraně četě havířů dalo velkou práci, než se k němu prohrabali. Když spolu zase po čase svačili, řekl Josef Janovi: „Kdybys zase toho svého permoníka viděl, řekni mu, ať už se nezlobí. O posvícení mu přinesu jitrnici, ať mě má taky rád.“

V té době pracoval na šachtě Mayrau zlý vrchní štajgr Kocáb. Když přijel na kontrolu majitel dolu, Kocáb se před ním klaněl, div se nepřelomil. Zato na havíře byl nemilosrdný. Neustále je kontroloval a za každou maličkost jim dával pokuty. Ženy havířů vyháněl z haldy, kde hledaly uhlí. Pod zem se ale Kocáb bál, protože věděl, že ho mayrovský permoník nemá rád. Jednou za čas ale překonal strach a sfáral pod zem. V temných chodbách šachty byl neobvykle hodný. Nekřičel a chodil jako tichošlápek. Kontroloval výdřevu a za vše, co se mu nelíbilo, dával pokutu. Ovšem až v kanceláři. Dole se potil a nejraději by už byl venku na světle božím.

Jednoho dne kontroloval Kocáb výdřevu větrací chodby. V cestě mu stál prázdný vozík hunt. Štajgr ho chtěl odstrčit, proto přiložil ruce na okraj vozíku a zatlačil. Po kolejkách to šlo docela lehce. Náhle se však z vozíku vynořily dvě paže a uchopily jej pevně za zápěstí. Přimáčkly mu ruce pevně k železu, jako by byly přilepené. Zevnitř vozíku se vynořila hlava s červenou čepičkou a dlouhým vousem. Kocáb se zpotil strachy. Cukal rukama, ale marně. Permoník pravil přísným hlasem: „Ode dneška budeš na havíře hodný, nebo tě proměním v kámen.“

„A a ano, budu, budu,“ koktal Kocáb a marně se snažil vykroutit.

Pak sevření povolilo a vousatý mužík zmizel. Kocáb chvíli stál, jako by opravdu zka-meněl. Když se probral, uháněl k důlní kleci, která vozila havíře ven. Byl hrozně vyděšený a pořád vykřikoval: „Pi, pi, pi.“

„Jaké pi, pi? Tady nejsou slepice,“ smáli se mu havíři.

„Pi, pi, byl tam pímon,“ blekotal vrchní a klopytal ztemnělou chodbou.

Jako na potvrzení se zatřásla země a nedaleko spadl kus skály. To už Kocáb škubal jako blázen lanem na přivolání výtahu. A od té doby byl jako vyměněný. Stal se spravedlivým a drobné přestupky přehlížel. Nakonec ho měli havíři rádi.